

A MÉRNÖKI KAMAR A A FELSŐHÁZBAN

Dr. Hajtó Ödön

A MÉRNÖKI KAMARA A FELSŐHÁZBAN

Dr. Hajtó Ödön

Mindig meghatott szívvel gondolunk elődeinkre, akik nemzeti vagy kötelességtudatból természetesnek vették, hogy a közösségért önzetlenül kell cselekedni, a közösséget összetartó, a közösség életét meghatározó feladatokat pedig fel kell vállalni. Jó szívvel kell emlékeznünk azokra a mérnökökre is, akik évtizedeken keresztül a politika „zavaros vizében” próbálták a mérnökök útját, tevékenységük szakmai és gazdasági környezetét megváltoztatni. Ilyenek a múlt század mérnök végzettségű országgyűlési képviselői is, akik a parlamenti felsőházban nemcsak a mérnökök érdekében, hanem a magyar nemzet érdekeinek is megfelelően hallatták hangjukat. Ezzel tiszta, racionális gondolataik mentén a helyes irányba igyekeztek terelni azt a törvénykezést, ahol „*olyan jogászok döntenek életbevágóan fontos gazdasági és műszaki kérdésekben, akik szakképzettséggel nem bírnak és az életet sem ismerik*” /Balogh Elemér, Felsőház 1936/37 évi költségvetés vitája során/.

A Hajdú-Bihar Megyei Mérnöki Kamara kiadásában megjelenő *Dr. Hajtó Ödön: A MÉRNÖKI KAMARA A FELSŐHÁZBAN* című kis könyve nemcsak ciklusokra bontott gyűjteménye mérnökeink felsőházi felszólalásainak, hanem egyben bemutatja a Mérnöki Kamara felsőházi küldötteinek életét is. Megismerhetjük ebből a gyűjteményből, hogy melyek voltak azok a kérdések, problémák, amelyek a múlt század elején a mérnököket foglalkoztatták, megismerhetjük a törvényhozás korabeli kérdéseit, és párhuzamot vonhatunk korunk aktuális kérdéseivel, valamint megállapíthatjuk azt is, hogy ma már nyomokban sem lelhető fel az elődeinknél még meglévő társadalmi megbecsültség.

Sajnálatos, hogy a mai napig nem született a mérnöki tevékenységről szóló olyan mélységű jogi szabályozás, mint **a mérnöki rendtartásról szóló 1927. évi XVII. törvénycikk**. Pedig a mérnöki tudományok fejlődési sebessége, a mesterséges intelligencia térhódítása okán nagy igény mutatkozna a hatályos jogszabályok újragondolására. Ezzel végre megoldódhatna az égetően szükséges minőségbiztosítás és ellenőrzés feltételeinek kérdése is.

Manapság műszaki kérdésekben és a jogalkotásban sok esetben olyan „szakemberek” véleményét tekintik mérvadónak, akik nem rendelkeznek jelentős, szerteágazó szakmai ismerettel, gyakorlattal.

A „szakemberek” véleményére épített állásfoglalások következménye az is, hogy a hatályos és az újonnan szerkesztett jogszabályok sokszor idegenek a valódi gyakorlattól, és emiatt esetenként végrehajthatatlanok is.

Mérnöki tevékenységet láthatóan büntetlenül lehet végezni hozzáértés nélkül is. Ezzel ellentétben például a zugügyvédség a Büntető Törvénykönyvben szabályozott, büntetendő cselekmény.

Ki a felelős ezért? Persze azonnal okolhatnánk másokat, joggal mondhatnánk,

hogy mindezekért nagymértékű felelősség terheli a politikusokat és a médiát. De hol voltunk mi, mérnökök és mit tettünk ez ellen? Nem túl sokat.

Éppen e miatt nagy jelentőségű ez a gyűjtemény, hiszen útmutatásával „a hatalmi ambíciókkal nem rendelkező, hivatásának élő értelmiségnek” mutat példát arra, hogy ahhoz, hogy „a társadalommal szemben vállalt kötelezettségét teljesíteni tudja, kénytelen a politikával is foglalkozni”, különösen az olyan, egyre zavarosabb időben, amelyben ma élünk.

Az egyet nem értés korát éljük. Közös fellépés helyett a széthúzás, barátság helyett az intrika, jó szomszédi viszony helyett a háború az, ami elnyomja/megnyomorítja a közösségért élő hitünket, tenni akarásunkat. Ilyen környezetben egy apró reménysugár mindaz, ami jó példaként, ebből a kötetből árad felénk.

Ez a kis könyv jól tükrözi mérnökeink korabeli szellemiségét, és nem csupán a kamarát képviselő felsőházi mérnökök felszólalásainak dokumentumszerű ismertetéséről szól, hanem a fiatal mérnökeinknek egyfajta emlékeztető, figyelemfelhívás, útmutatás a társadalommal szembeni kötelezettségükhöz és az aktívabb közéleti szerepléshez.

A mérnöki munka a szellemi értékekért küzdő alkotó tevékenység, és a szakma iránti elhivatottság nem csupán tárgyi ismeretek megszerzését, illetve azok gyakorlati hasznosítását jelenti, hanem a szükséges tenni akarást is a megfelelő szakmai környezet megteremtéséért és javításáért. A képzett mérnököknek – a saját maguk és kollégáik mellett – foglalkozniuk kell a nemzet sorsával is.

Talán nem véletlen, hogy debreceni kiadásban kerül nyilvánosságra ez a kötet, hiszen Kossuth szavaival élve: „*a szeplőtlen magyar eredetiségű Alföld tősgyökeres magyar fővárosa: a lelkes Debrecen*” számára mindig is különösen fontos volt a múlt és alkotóinak ismerete, elődeink tisztelete, példamutató emlékük megőrzése.

Ami ezt a „művet” pedig igazán egyedivé és értékké teszi, az az, hogy az első lapjától az utolsóig átszövi az szabad szellemű gondolat, amely arra készlet minket, hogy magunkba fordulva mi is átértékeljük mindazt, amit a jövő nemzedékének értéként megfogalmazhatunk, s amit a közösségért aktívabb fellépéssel, önzetlenül, kiharcolhatunk, illetve átadhatunk.

Debrecen, 2022. november hó

Dezső Zsigmond

okl. építőmérnök

Hajdú-Bihar Megyei Mérnöki Kamara

alapító elnök

Dr. Liska András

okl. építőmérnök

Hajdú-Bihar Megyei Mérnöki Kamara

elnök

*"A politika túl komoly dolog ahhoz,
hogy a politikusokra lehetne hagyni."*

Charles de Gaulle,
Francia generális és politikus

A MÉRNÖKI KAMARA A FELSŐHÁZBAN

Dr. Hajtó Ödön

*a Budapesti és Pestmegyei Mérnöki Kamara alapító elnöke (1996)
és a Magyar Mérnöki Kamara alapító elnöke (1997)*

Az Országgyűlés két táblára osztására először 1608-ban került sor, akkor a választóvonal a főrendek és a köznemesek között húzódott, az elnevezés pedig felső- és alsótábla voltak. 1849-ben „főrendi tábla” és „képviselők táblája” volt a két ház elnevezése, majd 1885-től az előbbi „főrendiházra”, az utóbbi „képviselőházra” változott. Legutoljára az 1926. évi XXII. törvénycikk szabályozta a kérdést és hozta létre a „képviselőház” mellett az Országgyűlés „felsőházát”, melyet az alábbiakkal indokoltak:

„Közismert tény, hogy ha a törvényhozás egyetlen szervre van korlátozva, sokkal kevésbé van biztosítva a törvényhozási munka alapossága és jósága, mintha minden törvényjavaslatot két törvényhozó testület vizsgál át. A kettős átvizsgálás előnye még sokszorosan lépnek előtérbe abban az esetben, ha a két kamara ... nem azonos elvek alapján van szervezve, hanem mindegyik más és más szempontokat képes bevinni a törvényhozásba.”

(Idézet az 1926. évi törvény indoklásából.)

Ez a Felsőház négy országgyűlési cikluson keresztül 1927-től 1944-ig működött.

Az országház épületét mutató fényképen a kupola mellett balra, északra, a Duna felső folyása irányában emelkedik ki a felsőházi terem tetőzete, jobbra, a Duna alsó folyásának irányában képviselőházi (más szóval az alsóházi) terem tetőzete.

FELSŐHÁZ 229 képviselő**KÉPVISELŐHÁZ 245 képviselő**

Örökös jogú főrendi családok képviselői, hercegek, grófok 43 fő	19%	kormánypártok	
Egyházak, felekezetek küldöttei, pl. egyháznagyok, püspökök, elöljárók 30 fő	13%	Egységes Párt (EP), hivatalos nevén Keresztény-Keresztény Földműves-, Kisgazda- és Polgári Párt	69%
Megyék és városok népszavazás útján bejuttatott (ma úgy mondanánk a helyi önkormányzatok) képviselői 74 fő	32%	Keresztény Gazdasági és Szociális Párt (rövidítve: KGSZP)	14%
A mezőgazdaság, ipar, kereskedelem, hivatásrendek szervezeti, kamarái, egyetemek, akadémiák küldöttei 38 fő	17%	ellenzéki pártok	
Egyéb küldöttek bíróságtól, MNB-től, honvéd főparancsnokságtól 8 fő	3%	Magyarországi Szociáldemokrata Párt	6%
Kormányzó által életfogytiglan kinevezett tagok, pl. vitézek 36 fő	16%	Egyesült Balpárt	4%
		Magyar Nemzeti Szociális Párt	1%
		Magyar Nemzeti Függetlenségi Párt	1%
		Agrárpárt	1%
		Függetlenségi 48-as és Kossuth Párt	1%
		Függetlenek	4%

A táblázatban ismertetett két kamarás országgyűlésben az 1923-24-ben megalakult Mérnöki Kamara két helyet kapott, melynek küldöttei az 1927-1931 közötti első ciklusban Buday Béla és Kandó Kálmán voltak. A kamarai mérnök küldötteken kívül a József Műegyetem is jogot kapott két mérnöki küldött állítására, ők dr. Szarvassy Imre kémia és dr. Szily Kálmán mechanika professzorok voltak.

Ebben a Felsőházban csak az ipari, mezőgazdasági, kereskedelmi szervezetek, hivatásrendek, kamarák, egyetemek, akadémiák 38 küldötte (17%), volt az, akik egy a saját intézményükben lefolytatott közvetett választás útján szakértőként kerültek pozícióba, és mint ilyenek egyáltalán közük volt a demokrácia intézményéhez. Már az első 1930-as évtizedben szerzett tapasztalatok azt mutatták, hogy a Felsőház nem töltötte be a "fékek és ellensúlyok" (checks & balances) klasszikus szerepét. A Felsőház arisztokratikus, feudális összetételénél fogva a státus quo megőrzésében volt érdekelt. Amennyiben sok - az Alsóház által jóváhagyásra felterjesztett - törvényt visszaküldtek volna, módosítottak volna, vagy elutasítottak volna, félő volt, hogy akkor a Felsőházat - hivatkozva az ügymenet lassúságára - megszüntetik.

Az 1939-ben hivatalba került Teleki Pál miniszterelnök egy 1940. évi "korporatív alkotmányreform terve" arról szólt, hogy a modern kor követelményeinek megfelelően, a törvény előkészítés színvonalának emelése, a problémák szakszerű kitisztázása érdekében a politikai síkon választottaktól függetlenül és a hivatásrendi síkon választottakat meg kell erősíteni. A folyamatot sajnos Teleki Pál 1941. évben bekövetkezett öngyilkossága, majd a II. világháború megszakította, a proletárdiktatúra pedig végleg eltörölte. Az 1989/90-es rendszerváltás után a törvénykezés minőségbiztosítása és "független" ellenőrzése a köztársasági elnök kezébe került, az ő aláírása zárja a folyamatot.

A hatalmi ambíciókkal nem rendelkező, hivatásának élő értelmiségnek nem kifejezett feladata a politizálás, de hogy a társadalommal szemben vállalt kötelezettségét teljesíteni tudja, kénytelen a politikával is foglalkozni. Ezzel a cikkel a 81 éves szerző a fiatalabb nemzedéket kívánta emlékeztetni. 2018-ban a kétharmados parlamenti többség alkotmánymódosító helyzetben van. A közvélemény és a mértékadó értelmiség nyomásgyakorlásával Teleki Pál gondolatait is elő lehetne venni. A politikától való elfordulásnak nem most lenne az ideje.

1927-1931 ciklus Felsőház

KAMARÁK	Felsőházi tagok	póttagok
Országos Mezőgazdasági Kamara	Dr. Almásy Imre gróf S. Bálint György Dr. Bernát István ifj. Mészáros István Molnár János Sámik József	Szaniszló Bertalan Purgly Emil Paulusz Márton Vásári József Plósz István Kállay Miklós
Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara	Belatiny Artúr Fellner Henrik Székács Antal	Jungfer József Goldberger Leó Bittner János
Vidéki Kereskedelmi és Iparkamarák	Dr. Chorin Ferenc Pálffy Dániel Sesztina Jenő	Forbáth Arnold Halbritter Károly Neumann Adolf Kövess Béla
Ügyvédi Kamara	Dr. Pap József Dr. Szuly János	Széll Károly
Vidéki Ügyvédi Kamarák		
Közjegyzői Kamarák	Dr. Madarász István	
Mérnöki Kamara	Buday Béla Dr. Kandó Kálmán	

1931-1935 ciklus Felsőház

KAMARÁK	Felsőházi tagok	póttagok
Országos Mezőgazdasági Kamara	S. Bálint György Dr. Bernáth István Gróf Hoyos Miksa ifj. Mészáros István Vitéz Purly Emil Sámik József Vásáry József	Szaniszló Bertalan Plósz István Kállay Miklós
Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara	Bittner János Székács Antal	Drukker Géza Lajtha Rezső
Vidéki Kereskedelmi és Iparkamarák	Körmendy Mátyás Sesztina Jenő	Kaszás Sándor
Ügyvédi Kamara	Dr. Pap József	Kövess Béla
Vidéki Ügyvédi Kamarák	Dr. Széll Gyula	
Közjegyzői Kamarák	Dr. Madarász István	Jedlicska Béla
Mérnöki Kamara	Buday Béla Dr. Varsányi Emil	Sármezei Endre

1935-1939 ciklus Felsőház

KAMARÁK	Felsőházi tagok	póttagok
Országos Mezőgazdasági Kamara	S. Bálint György Mészáros István Purgly Emil Vásáry József	Várady József Jármay Lajos Plosz István Baross Endre
Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara	Bittner János Székács Antal	Drukker Géza
Vidéki Kereskedelmi és Iparkamarák	Morvai István Sesztina Jenő	Ring Gyula
Ügyvédi Kamara	Dr. Pap József	
Vidéki Ügyvédi Kamarák	Dr. Kölcsey Sándor	Dr. Nárai-Szabó László
Közjegyzői Kamarák	Dr. Galánffy János	Jedlicska Béla
Mérnöki Kamara	Hoepfner Guido Dr. Varsányi Emil	Dalmady Ödön

1939-1944 ciklus Felsőház

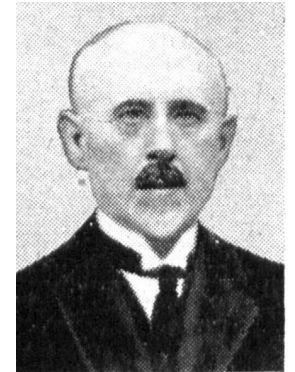
KAMARÁK	Felsőházi tagok	póttagok
Országos Mezőgazdasági Kamara	Dr. Baskay Gyula S. Bálint György Fodor Jenő Kölcsey Béla Mészáros István Nadányi Pál Purgly Emil	Plósz István Dr. Baross Endre
Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara	Nagy Antal Székács Antal	
Vidéki Kereskedelmi és Iparkamarák	Morvai István Rauner Mihály	Ferenczi Károly
Budapesti Ügyvédi Kamara	Dr. Pap József	
Vidéki Ügyvédi Kamarák	Dr. Nárai-Szabó László	Dr. Wenczel Árpád
Közjegyzői Kamarák	Dr. Hanny Tódor	
Mérnöki Kamara	Bíró Zoltán Hoepfner Guido	Dr. Vér Tibor
Orvosi Kamarák	Dr. Verebély Tibor	Dr. Orsós Ferenc

A MÉRNÖKI KAMARA FELSŐHÁZI KÜLDÖTTEINEK ÉLETRAJZAI

(A korabeli Országgyűlési Almanachok
bemutatása szerint.)

Buday Béla

(A Mérnöki Kamara felsőházi képviselője)

Volt kereskedelmi minisztériumi államtitkár. Pécsen, 1865-ben született. Középiskolai tanulmányait Pécsen, főiskolai stúdiumait Budapesten a kir. József műegyetemen elvégezve, 1886-tól 1889-ig mint tanársegéd működött a műegyetemen, az után pedig állami szolgálatba lépett. Négy éven át államépítészeti mérnök volt Debrecenben, Nagykárolyban és Pécsen. 1893-ban a kereskedelmi minisztérium híd- és útépitési osztályában kapott beosztást, ahol eleinte előadó, majd kerületi felügyelő és osztályvezető, végül pedig államtitkári hatáskörben csoportfőnök volt. Államtitkári ranggal ment nyugalomba 1926-ban. Hivatali állásából kifolyóan ő készítette el a mérnöki rendtartásról szóló törvény (1923. évi XVII. tc.) megalkotásának alapjául szolgáló törvényjavaslatot s annak indokolását s az ő munkája a közutakról és vasutakról szóló 1890. évi I. törvénycikk helyett alkotandó új közúti törvény 1923 végén közreadott előadói tervezete. Kiváló szolgálatai elismerésül a háború alatt a II. osztályú polgári hadi érdemkeresztet kapta, nyugalomba vonulása alkalmából pedig a kormányzó a II. osztályú magyar csillagos érdemkeresztel tüntette ki. A mérnöki társadalomban már régóta előkelő szerepe van. 1886 óta tagja a magyar műszaki világ reprezentatív testületének, a Magyar Mérnök- és Építészegyletnek, melynek 1913-tól 1917-ig igazgatója, 1917-től 1921-ig alelnöke volt, 1925 óta pedig elnöke, Szakirodalmi tevékenységében közúti kérdéseken kívül túlnyomóan a mérnököknek a közigazgatásban való szerepével foglalkozott s e tárgykörből való értekezései és cikkei a napi- és szakajtó hasábjain jelentek meg. Fiatalabb éveiben szépirodalommal is foglalkozott. A Nemzeti Színház 1894-ben sikerrel hozta színre „A király” című egyfelvonásos verses színjátékát. Tagja az Országos Kaszinónak, a Magyar Mérnökök és Építészek Nemzeti Szövetségének s választmányi tagja a Balatoni Szövetségnek. A mérnöki kamara felsőházi képviselője.

(Magyar Országgyűlési Almanach 1927-1932)

Kandó Kálmán

(A Budapesti Mérnöki Kamara választottja)

1869-ben született, Budapesten. Miután elvégezte a műegyetem gépészmérnöki fakultását, 1891-ben a haditengerészetnél szolgálta le önkéntesi évét. Mérnöki gyakorlatát Franciaországban kezdte, ahol a Cie de Fives-Lille vasz-szerkezeteket, lokomotívokat és villamosgépeket gyártó üzem szolgálatába lépett. Később meghívást kapott a Westinghouse cég olaszországi telepéhez. Azután a Ganz és Társa gyár hívta meg műszaki Igazgatójává. 1919-ben ugyane gyárnak lett vezérigazgatója. 1923 óta kizárólag egy új villamos vontatási rendszer kidolgozásának szenteli minden munkásságát. Ő vezette az olasz Valtellina-vasút elektrifikálását s ennél alkalmazta először a nagyfeszültségű forgóáramot fővasúti villamos vontatásra, ami korszakalkotó újítás volt. Világ-hírének köszönheti. Tudományos érdemeiért a Magyar Tudományos Akadémia 1921-ben i Wahrmann-díjjal tüntette ki, a kir. József műegyetem pedig 1922-ben tiszteleti doktorrá avatta. 1924 óta a mérnöki tanács elnöke. A mérnöki kamara felsőházi képviselője.

(Magyar Országgyűlési Almanach 1927-1932)

Dr. Kühne Lóránt (1886-1963)

(Kandó halála után Ő mutatta be a villamos energiáról szóló törvényt) A híres mosonmagyaróvári mezőgazdasági gépgyárat 1856-ban alapító és tulajdonló Kühne család tagja, a közgazdasági tudományok doktora. Az első világháborúban tüéztisztként szolgált. Édesapja 1903-ban, majd gépészmérnök bátyja 1912-ben bekövetkezett halála után ő lett a gyár igazgatója, melyet 1948-ban államosítottak, de még ma is sikeresen működik. Kühne Lóránt Győr-Moson-Pozsony vármegye törvényhatóságának küldötte volt a Felsőházban.

Dr Varsányi Emil

(A Budapesti Mérnöki Kamara választottja)

1871-ben született Kassán. Evangélikus, nős, okleveles gépészmérnök, műegyetemi címzetes rendkívüli tanár, kormányfőtanácsos. Kassán végezte az állami főreál-iskolát, azután a budapesti József Műegyetem hallgatója volt s itt szerzett gépészmérnöki oklevelet. Sokat járt külföldön, az ipari és közgazdasági problémákat tanulmányozta Európa legtöbb államában. Német és francia nyelven beszél. Élénk szakirodalmi munkásságot fejt ki a technikai és gazdasági szaklapokban. A Kazán és Gépűjságban, a Molnárok Lapjában, a Magyar Szesztermelőben és más szaklapban több száz cikke és tanulmánya jelent meg. Takarékos kazánüzem címen kézikönyvet is adott ki. 1928 augusztusában az Országos Magyar Ipari Jelzálogintézet vezérigazgatója lett. Tagja a Magyar Mérnök- és Építő Egyletnek, a Budapesti Mérnöki Kamarának, a Magyar Nyelvtudományi Társulatnak, a Magyar Külügyi Társaságnak, a Gazdasági Ligának és még számos tudományos és társadalmi egyesületnek Tagja a közgazdasági és közlekedésügyi bizottságnak.

(Országgyűlési Almanach 1931-1936)

Hoepfner Guidó

(A Budapesti Mérnöki Kamara választottja)

1868-ban született Szepesváralján. Evangélikus, királyi tanácsos, építész. Középiskoláit Lőcsén végezte, építész oklevelét 1890-ben szerezte meg a József-műegyetemen. Öt éven át az államvasutak építési osztályában működött, 1896-ban pedig, amikor a Magyar Mérnök és Építész Egylet évi nagy tervpályázatán színháztervvel az egylet nagy aranyérmét nyerte el, Hauszmann Alajos műegyetemi tanár a királyi vár építési művezetőségébe hívta meg. Ő tervezte és művezette a Lovardát, Erzsébet királyné várkertbeli magyar parasztházát, az udvari istállók két nagy épületét, a királyi vár kertjének sok architektonikus részletét és az udvari üvegházakat. Ezután önállósította magát. Ő építette az ótátrafüredi Nagy-Szállót, a tátralomnici Palota-szállót, a csorbatói Turistaszállót, nagy éttermet és kávéházat, 1911-ben a római nemzetközi művészeti kiállítás magyar műcsarnokát, a budapesti fegyvergyár modern nagy gyárépítkezéseit és sok városi bérházat. Sokat foglalkozott városrendezési nagy problémákkal. Közfeltűnést keltett az Andrássy-út és Erzsébet tér összekapcsolásának nagyvonalú tervével, amely az Erzsébet-teret kibővítette a Vilmos császár-útig. A háború előtt éveken át elnöke volt a Kelenföldi Kaszinó műszaki bizottságának, amely egyik nagy tényezője volt Kelenföld és Lágymányos fejlődésének. Éveken át erős és önzetlen működést fejtett ki különböző jótékonyági egyesületek vezetőségében. 1909-ben választották meg fővárosi törvényhatósági bizottsági taggá. A háború után mint a keresztény és nemzeti irány híve állott a közügyek szolgálatába és főként gazdasági kérdésekkel foglalkozott. Tiszteleti tagja a Magyar Mérnökök és Építészek Nemzeti Szövetségének, alelnöke a Magyar Mérnök- és Építész Egyletnek, tagja az Egyesült Keresztény Nemzeti Liga országos igazgatóságának, az Országos Középítési Tanácsnak, a Képzőművészeti Tanácsnak. 1932 óta tagja a felsőháznak. Tulajdonosa a Ferenc József-rend lovagkeresztjének és a Vaskorona-rendnek.

(Országgyűlési Almanach 1931-1936)

Bíró Zoltán

(A Budapesti Mérnöki Kamara választottja)

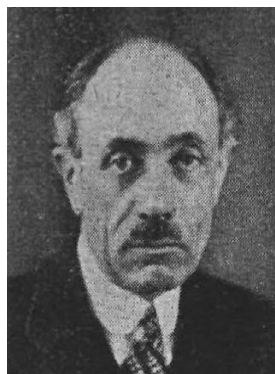

1874-ben született Keszthelyen. Római katolikus, nős, nyug. miniszteri tanácsos, erdőmérnök. Középiskoláit a premontreiek keszthelyi és a Szent Benedek-rend győri főgimnáziumában végezte, majd a Selmezbányai erdőmérnöki főiskolának volt a hallgatója. Állami szolgálatba lépve, 1894-ben kezdte meg működését a máramarosszigeti m. kir. erdőigazgatóságon. A kötelezően előírt kétesztendei gyakorlati szolgálat után 1896-ban tette le az erdészeti államvizsgát és megszerezte az erdőmérnöki oklevelet. Katonai kötelezettségének mint egyéves önkéntes, a cs. és kir. 48. gyalogezredben tett eleget. 1912-ben mint főerdőmérnököt a földművelésügyi minisztériumba helyezték át és 1917-ben a kormány megbízta a Magyar Szent Korona Országainak Faértékesítő Hivatala vezetésével. Ugyanebben a minőségben 1919-ben az erdő- és faügyek országos kormánybiztosának lett a helyettese és a földművelésügyi minisztérium erdészeti osztályának vezetője, de már 1920-ban nyugalomba vonult. Attól kezdve, 1927-ig a Magyar Erdőbirtokosok Faértékesítő Részvénytársaságának volt a vezérigazgatója, majd két éven át mint magánmérnök működött és 1929-től kezdve az Országos Erdészeti Egyesületnek ügyvezetője és az Erdészeti Lapok szerkesztője. Elnöke a Magyar Mérnökök és Építészek Nemzeti Szövetségének, tiszteletbeli elnöke a Magyar Fatermelők, Fakereskedők és Faiparosok Országos Egyesületének, alelnöke a Mérnöki Tanácsnak és az Országos Erdőgazdasági Tanácsnak, választmányi tagja a Nemzeti Vadászati Védegyletnek, tagja az Országos Mezőgazdasági Kamara közgyűlésének, a Statisztikai Érték- és Ármegállapító Bizottságnak és az Országos Fagazdasági Tanácsnak, ügyvezetője a földművelésügyi minisztérium tűzifaszállítási igazolvány kirendeltségének.

(Országgyűlési Almanach 1939-1944)

Gróf Teleki Pál

(A József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi
Egyetem választottja)

1879-ben született Budapesten. Római katolikus, egyetemi tanár, volt miniszterelnök. A budapesti tudományegyetemen hallgatta a jogot, de emellett földrajzi és szociológiai tanulmányokat is folytatott. Egy évig a magyaróvári gazdasági akadémia hallgatója is volt. 1903-ban avatták jogi és államtudományi doktorrá, ettől kezdve azonban jogi tanulmányokkal már alig foglalkozott, hanem a földrajzi és kartográfiai tanulmányok felé fordult érdeklődése. Bejárta Európát és Szudánt. 1909-ben kiadta „Atlasz a japán szigetek kartográfiájának történetéhez” című munkáját, amelyet a francia Société de Géographie a Jomard-díjjal tüntette ki. A Földrajzi Társulat 1909-ben főtitkárrá választotta meg s tisztét 1923-ig töltötte be. 1913-ban rendes tagja, 1925-ben tiszteletbeli tagja lett a Magyar Tudományos Akadémiának. 1905-ben megválasztotta a somkuti kerület, amelyet mint disszidens, később mint alkotmánypárti, 1911-ig képviselt. A háború utolsó két évében az Országos Hadigondozó Hivatal elnöke volt. 1918-ban a közgazdasági karon a gazdasági földrajz nyilvános tanára lett. A forradalmak idején Svájcba ment a magyar ügy érdekében összeköttetéseket teremteni, onnan Bécsbe, honnan a Bécsben összegyűlt magyar politikusok csoportja őt küldte le megbízottjaként Szegedre. Itt az ellenforradalmi kormányban a külügyminiszteri tárcát vállalta. A kommün bukása után ő kötötte meg az egyezséget a szegedi és a Friedrich-kormány között, majd a békeelőkészítő iroda vezetését vette át s egyik fődelegátus volt. 1920-ban keresztény nemzeti programmal választotta meg a szegedi belvárosi kerület s ebben az évben a Simonyi- Semadam kormány külügyminisztere lett. A kormány lemondása után, miután Bethlen István gróf kormányalakítási kísérlete meghiúsult, a kormányzó őt nevezte, ki miniszterelnökké. Amikor a trianoni békeszerződést a nemzetgyűlés törvénybe iktatta, vád alá helyezési indítványt tett önmaga ellen, amit a nemzetgyűlés mellőzött. Kormányelnöki működése a legválságosabb időkre esett, amelyet megnehezített a kétes értékű koalíció folytonos ingadozása. Ebben az időben történt néhai IV. Károly király első visszatérési kísérlete is. Az ennek következményeként beállott parlamenti válságot elsimította ugyan, 1921 április végén azonban helyét Beth-

len István grófnak adta át. Újra elfoglalta katedráját a közgazdasági egyetemen. 1922-ben pártonkívüli programmal újból Szeged juttatta mandátumhoz, a politikai élettől azonban távoltartotta magát. Mint európai híré szakembert, a népszövetség meghívta a moszuli bizottság tagjának, amely hivatott volt dönteni arról, hogy a Törökország és Irak között vitás észak-mezopotamiai területek kit illetnek. Személyét a baloldali körök igyekeztek belekeverni a frankhamisítási perbe, a bíróság azonban teljesen tisztázta őt. 1926-ban csatlakozott az egységspárthoz. Az első országgyűlésben ismét Szeged egyik képviselője volt, a politikától azonban továbbra is távoltartotta magát s tudományos munkásságának élt. A kormányzó 1929-ben a Corvin-láncot adományozta számára. Megszervezője és vezetője a Magyar Tudományos Akadémiai Szociográfiai és a Magyar Statisztikai Társaság Államtudományi Intézetének.

A MÉRNÖKI KAMARA A FELSŐHÁZBAN

(1927-1931 közötti I. ciklus)

Dr. Hajtó Ödön

*a Budapesti és Pestmegyei Mérnöki Kamara alapító elnöke (1996)
és a Magyar Mérnöki Kamara alapító elnöke (1997)*

A mérnöki rendtartásról (és benne a mérnöki cím használatáról) szóló 1923. évi XVII. törvénycikk elfogadása után 1924 márciusában – országos hatáskörrel – alakult meg a Budapesti Mérnöki Kamara. Következő politikai rendszer-szervező esemény volt a felsőházzal szembeni 1926. évi XXII. évi törvénycikk elfogadása, mely szerint a Mérnöki Kamarának jogot adott oda két képviselőt delegálni. Az első ciklusban a két küldött: Buday Béla és Kándó Kálmán voltak, póttagok Sármezey Endre és Dr. Varsányi Emil.

A Felsőház 1927 januárjában alakult meg. Ennek az írásnak nem tárgya az akkori kamarai küldöttek hozzáállásának kritizálása, csupán ismeretése.

Buday Béla első felszólalása a Felsőház ülésén:

Buday Béla mérnöki kamarai küldött első, bemutatkozó felszólalására 1927 június 24-én, a Felsőház 25. ülésén került sor, melyet az alábbi szavakkal indított:

„Az első a teljes bizalom kifejezése kormányunk és annak bölcs vezére iránt.”

Magyarország miniszterelnöke akkor Bethlen István. A Mérnöki Kamara küldetéséről az alábbiakat mondta:

„... itt a felsőházban a Mérnöki Kamara, tehát egy érdekképviselőt képviselője gyanánt van szerencsém jelen lenni. Ez kötelességet ró reám abban a tekintetben, hogy szaktársaim szempontjából nézzem itt az ügyeket, de ez nem szünteti meg azt a kötelességemet, hogy ezeket az ügyeket ugyan-

akkor a köz szempontjaival is összeegyeztessem és azokat a speciális, partikuláris szempontokat, amelyek netalán a közszempontokkal összeegyeztethetők nem volnának, teljesen mellőzzem.”

Továbbiakban Buday Béla a közigazgatásban a mérnöki munkát elbonyolító és megnehezítő bürokráciát kritizálta:

„Az illetékességi körök az idők folyamán az életviszonyok komplikálódása folytán nagyon széttagolódtak és ennek az lett a következménye, hogy egy-egy összetettebb és több illetékes tényező közreműködését igénylő ügyben a hivatalos tényezők egyike sem törekszik az ügy minden vonatkozásának egyetemes áttekintésére, az összes részletek idejében való kellő összefoglalására, és így az egymással kellően össze nem hangolt rész-elintézkedések csak nagy késéssel és tökéletlenül tevődnek össze érdemleges elintézkedéssé, és a késedelemért és a tökéletlenségért a tényezők egyike sem érzi magát felelősnek.”

Mérnöki hasonlaltal is élt a probléma jellegére vonatkozóan:

„A mérnöki alkotásokban a legkomplikáltabb gépezeteknél is oda törekszenek, hogy minél komplikáltabb a gép, annál egyszerűbb legyen annak kezelése. Arra kell törekedniök a modern közigazgatás intézőinek és javítóinak is, hogy ez a komplikált gépezet minél egyszerűbb fogantyúkkal működjék.”

Buday Béla második felszólalása a Felsőház ülésén:

A Felsőház 1929 június 26-i 66. ülésén az ifj. Wekerle Sándor pénzügyminiszter által beterjesztett 1929/30. évi állami költségvetésről szóló törvényjavaslatot tárgyalták. Buday a tárgytól eltérően exopozíóját egy ettől eltérő mérnöki témában tartotta.

A mérnöki szellemi tevékenységek szabályozásáról és mérnöki kamarai tagsághoz kötéséről volt szó, ugyanis a napi sajtóban bármiféle szabályozás ellen élénken tiltakoztak a Kereskedelmi és Iparkamarák, valamint az Országos Magyar Gazdasági Egyesület. Az akkor érvényben lévő rendszabályok hézagosak voltak és bizonyos helyeken több jogot adtak, mint amennyi a képességnek és a képzettségnek megfelelt volna. Minden építőiparos jogosítva volt azoknak az építményeknek terveit elkészíteni, amely építmények kivitelezésére jogosítva volt.

A témát végül Herrmann Miksa m. kir. kereskedelemügyi miniszter 1929. évi 127.000 számú, „a mérnöki kamara tagjainak fenntartott mérnöki munkákról”

című rendelete zárta le. Kamarai tagsághoz kötötte a mérnöki és az építészeti tevékenységek széles körét, beleértve a magas- és mélyépítési létesítmények tervezését, továbbá olyanokat is, mint geodézia, településtervezés, ipari létesítmények tervezése, stb. a szellemi szabadfoglalkozások körében. Nem volt kamarai tagsághoz kötött a saját részre (in house) végzett mérnöki munka.

Kandó Kálmán a Felsőházban 1927-1931

A Felsőház első országgyűlési ciklusában Kandó – mint Mérnöki Kamarai képviselő – a villamos energetikáról szóló törvény előkészítésében játszott vezető szerepet. Sajnálatos, hogy a ciklus végén, 1931. január 13-án Kandó 61 évesen meghalt. Az elkészült törvénytervezetet helyette, nevében Dr. Kühne Lóránt adta elő a Felsőház 1931. február 14-i ülésén.

Vita a törvényjavaslat 58.§-a körül alakult ki. A javaslat szerint Országos Energiagazdasági Alap létesül a villamos energiával el nem látott területek fejlesztésének támogatására. Az Alap forrásául a villamos energia árára illetéket terveztek hozzászámítani, amit a Felsőház nem fogadott el, így a törvény azzal a változtatással született meg, hogy az Alapot az állami költségvetésnek kell támogatnia, a fogyasztókra ez a többletteleher nem hárítható. A végleges 1931. évi XVI. törvénycikk a „villamosenergia fejlesztéséről, vezetéséről és szolgáltatásáról” 1931. júliusában fogadta el az Országgyűlés.

A MÉRNÖKI KAMARA A FELSŐHÁZBAN 3.

(1931-1935 közötti II ciklus)

Dr. Hajtó Ödön

*a Budapesti és Pestmegyei Mérnöki Kamara alapító elnöke (1996)
és a Magyar Mérnöki Kamara alapító elnöke (1997)*

Kandó Kálmán halála után Buday Béla eddigi Felsőházi képviselő mellett Dr. Varsányi Emil vette át a tisztséget és a Mérnöki Kamara képviselőjeként a vezérszónoki szerepet.

Varsányi Emil első felszólalása a Felsőház ülésén:

Az Országgyűlés Felsőházának 1931. december 18-i 8. ülésének háttérét meghatározza az 1929-1933 évek közötti világgazdasági válság. A miniszterelnöki tisztséget 1921 óta betöltő Bethlen Istvántól azt Károlyi Gyula veszi át. Ezen az ülésen fő téma a gazdasági válság volt, melyért a pártok egymást okolták. Varsányi a pártok közötti vitát és vádaskodást igyekezett tompítani, amikor a rajtunk, magyarokon kívül álló okokat említette: A levezető elnök az akkori kifejezésmóddal így adta meg a mérnöki kamara küldöttének a szót: „Szólásra következik Varsányi Emil ő méltósága.” Varsányitól idézek:

„Munkanélküliség és krízis van épp úgy a főleg ipari államokban, mint a főleg mezőgazdasági államokban. Munkanélküliség és krízis van a hitelező és az adós államokban, demokrata és autokrata államokban;”

„Ezt a bizalmi válságot kevés ország érezte meg úgy, mint Magyarország, amelyet ellenségei nemcsak hogy széjjelkaszaboltak, széjjelszaggattak és megfosztottak mindattól, ami életlehetőség és életképesség, hanem amely ellen még tovább is folytatják az ádáz harcot.”

A műszaki kérdésekben laikus képviselők a gépesítést is támadták, mint a munkanélküliség okozóját. Erre ezekkel a szavakkal igyekezett Varsányi Emil megfelelni:

„Hallja az ember azt, hogy mindent a gép tesz tönkre. Én, mint gépészmérnök, aki azonban ismerem a gazdasági élet egyéb tereumait is, a legnagyobb megdöbbenéssel hallom ezt. A gép szerepe az emberi jólét előmozdítása. Az természetes, hogy ha rosszul cselekszenek, ha rosszul végeznek valamit, ha rosszul szereznek be és rosszul alkalmaznak gépeket, annak hatása nem a várt kedvező, hanem annak nyomán csakugyan a munkanélküliek serege támad. Ez kétségtelen. Semmiféle foglalkozási ágat, így tehát a gyáripárt és a gépek előállításával foglalkozó technikai kultúrát sem lehet váddal illetni azért, ha valaki a kötelességek maximumát teljesíti. Talán másutt van a baj talán a termelési ágak, a foglalkozási ágak többi tereumán nincs meg a kötelességek hasonló teljesítése, talán nincs meg az a tudás, talán nincs meg az a rátermettség, amely szükséges, hogy a harmónia meglehessen, hogy ebből az együttműködésből általános jólét fakadhasson. Hogy a gépi munkára szükség van, azt talán fölösleges hangsúlyozni.”

A gazdasági válsaggal járó általános munkanélküliség a mérnököket, és különösen a fiatal mérnököket is súlyosan érintette. Varsányi ezt így hozta szóba:

„Miután nem vagyok hivatott az egész ifjúság sérelmeit előadni, csak a technikus ifjúság sérelmeit teszem szóvá. Hihetetlenül sanyarú helyzetben élnek. Hogy vannak ma olyan okleveles gépészmérnökök, vegyészek, építészek és minden néven nevezendő mérnökei a technikai tudománynak, akik ha a külföldre kimehetnének, ott dicsőséget szereznének zsenialitással a magyar iskolaképzésnek, a magyar műveltségnek, az kétségtelen, hiszen erre elég bizonyítékunk van;”

Varsányi Emil második felszólalása a Felsőház ülésén:

1932.június 21-én a Felsőház 17. ülésén, az 1932/33 évi költségvetésről szóló vitában mérnöki kamarai küldöttünk hosszasan szólt hozzá. A gazdasági világválság által előidézett rossz pénzügyi helyzetünket további sajátos magyarországi körülmények is súlyosbították:

„...hogy Trianon mit jelent olyan kiadások terén, amelyek soha előre nem láthatók csak két körülményt említek meg. Az egyik a vízügyi szolgálat terén jelentkezik. Ki ne emlékeznék az árvizek pusztításaira, amelyek ilyen méretet soha nem ölthettek volna, ha az országot szét nem szabdalják?...A másik fájdalmas ok, amely miatt sem a bevételi, sem a kiadási oldal felállítását biztosnak nem tekinthető, az a bánásmód, amely a trianoni határokon túl véreinket éri, amely miatt sokan kényszerültek szülőföldjüket elhagyni.”

„Kérésem az, hogy a kormány a legnagyobb eréllyel álljon a trianoni szerződés revíziója mellé. ...Ránk parancsoltak egy szerződést, amely faluból várost, városból falut csinált, amely országutakat kettészelt, amely hajózhatónak állított patakat tett országhatárrá.”

A felsőházi költségvetési vita egyik fontos témája volt a drágaság. Erről Varsányinak a következő volt a véleménye:

„A drágaság elsősorban annak tulajdonítható, hogy az iparnak majdnem minden anyaga külföldről kerül hozzánk. ... A drágaság másik oka az általánosan ismert nagysága a mi közterheinknek. ... Az internacionális kartellek darabonként veszik ki az állami szuverenitás kezéből a hatalmat. „

Varsányi utalt arra a 19-20-i századi szektorális váltásra, amikor a mezőgazdaságban foglalkoztatottak nagy része átáramlott az ipari szektorba. Így fogalmazott:

„...ipar nélkül mi nem élhetünk, mert feltétlenül elhelyezést kell nyújtanunk mindazoknak, akik a mezőgazdaságban elhelyezést nem találnak.”

Országos Mérnök Nagygyűlés

Időben ide esik az a Nagy-gyűlés, melyet 1932. június 22-én a Vigadó nagytermében rendezett a Budapesti Mérnöki Kamara. Dr. Kossalka János elnöki megnyitója után Dr. Varsányi Emil, a kamara felsőházi küldötte volt az első előadó. Rövid jellemzésül inkább az utolsó előadót, Nagy Mihályt idézem, aki nek hozzászólásából az állástalan mérnökök ezreinek komor kétségbeesése és elfojtott keserősége szólalt meg:

„A mai nemzedék az államot már nemcsak közigazgatási egységnek tartja, hanem olyan szociális és erkölcsi közösségnek, mely tagjai számára az élet teljességéről gondoskodni tartozik. Egyformán kell éltetnie a legnyomorultabb bér munkást és a leggazdagabb polgárt. Érezhetővé kell tennie mindenki számára ehhez az erkölcsi közösséghez való tartozandóságát, aminek elemi feltétele, hogy az állam minden egyes tagjának biztosítsa a munkához és vele az emberi élethez való jogát, nemcsak fiktív elvképen, hanem tettekben is megvalósítva.”

Varsányi Emil harmadik alkalommal tett felszólalásai

A Felsőház 1932 június 27-i 22. ülésén az 1932/33. évi állami költségvetés

részletes vitájában Varsányi Emil több tárgyban is felszólalt. A pénzügyminiszterhez intézett kérdése:

„Mélyen tisztelt Felsőház! Nekem a mélyen tisztelt pénzügyminiszter úr őexcellenciájához az a tiszteletteljes kérésem van, hogy tegye megfontolás tárgyává, nem volna-e lehetséges az, ha valaki az adóját előre fizeti meg, akkor ugyanolyan kamatmegtérítésben részesüljön, mint amely kamattal megterhelik akkor, ha adóhátralékban van.”

A kereskedelemügyi tárcához intézett felszólalása:

„ ... kérelmem a kereskedelemügyi miniszter úr őnagyméltóságához az, hogy a behozatali rendelettel kapcsolatban nem volna-e lehetséges valamelyes módosítás a tekintetben, hogy azok a tartalékcikkek, amelyek kisebb értékűek, be legyenek hozhatók külön kérelmezés nélkül. Ez különösen a mezőgazdaság érdekében való volna és nagyon fontos, mert hisz a kérelmezési eljárás igen gyakran sokkal többbe kerül, mint amennyi értéket képvisel az az illető tartalékcikk, nem is beszélve az veszteségről és a késedelem folytán előálló egyéb kárról.”

Legyen szabad egy másik tiszteletteljes kéréssel is előhozakodnom:

„A Lágymányosi-tóról van szó. Ha külföldön jár az ember, mindenütt azt látja, hogy tavakat csinálnak, nálunk pedig, sajnos, azt kell tapasztalnunk, hogy van itt egy nagyon szép, értékes tavunk és azt betömik.”

Varsányi a népjóléti minisztérium hiányában a kormányhoz intézett felszólalásában a mérnöktársadalom helyzetére hívja fel a kormány figyelmét, hogy vegye:

„ ... nagyon komolyan szívére és iparkodjék segíteni azon a végtelen nyomoron, amelyben ez a társadalom él, különösen annak fiatal tagjai, akik nemhogy soffőri állást nem kapnak, nemhogy szénhordók nem lehetnek, de nem kapnak a gyárakban munkaalkalmat akkor sem, ha ingyenmunkára jelentkeznek.”

Mérnöki kamarai küldöttünk egy ókori hasonlatot is hozott az akkori, 1932-es helyzet helyes értékelésének megsegítésére:

„Babilont véglegesen meghódítani mindaddig nem sikerült, amíg nagyszerű mérnöki alkotásai megvoltak. Bármelyik hódító jött, elpusztította ezeket

a műveket. Amíg voltak technikai erők, amelyek ezeket ismét megalkották, Babilon gazdagsága és függetlensége mindig újból felvirult addig, amíg nem jött egy hódító, aki lemészárolta a mérnököket. Babilon az ő kultúrműveivel ezután nem tudott feltámadni és végleg odaveszett.”

Varsányi Emil negyedik felszólalása a Felsőház ülésén:

A Felsőház 1933. április 28-i ülésére már egy kormányváltás után kerül sor. 1932 október 1-én a miniszterelnökséget Károlyi Gyulától Gömbös Gyula veszi át. A Felsőház második, 1931-35 közötti ciklusának 36. ülésén humán témát, a hadirokkantak és más hadigondozottak (özvegyek, árvák) ellátásáról szóló törvényjavaslatot tárgyalták. 14 évvel az I. világháború után 220.000 gondozottról volt szó, akik pénzbeli támogatására még havi átlagban 10 pengő sem állt rendelkezésre. Az ülésen személyesen jelen volt a „kir. honvédelmi minisztérium vezetésével megbízott vitéz Gömbös Gyula m. kir. miniszterelnök” is. Mérnöki kamarai küldöttünk, Varsányi Emil a törvényt az alábbi indokkal támogatta:

„Mármost a feltámadást, a halhatatlanságot említve, magunk előtt látjuk azokat, akik csakugyan a halhatatlanságot képviselik, hiszen azok, akik egyszer a poklok tűzében voltak és akik életüket ott kockára vetették, ép-púgy részolgáltak a halhatatlanságra, mint azok, akik a harctéren áldoztak életükkel. Azt a tiszteletet, amely a hősi halottaknak kijár, nekünk fokozott mértékben kell megadnunk azoknak, akik itt járnak közöttünk, mert igen gyakran vannak olyan helyzetben, helyzetük annyira súlyos és a viszonyok rájuk nézve annyira kedvezőtlenek, hogy azt kívánják, bár hagyták volna ott az életüket, remélvén, hogy ezzel a haza sorsát jobbá és kedvezőbbé tehetnék volna.”

A törvény a hadigondozottak részére a pénzbeli járadékon túl a következő területeken biztosított még kedvezményeket:

- a hadigondozási ügyükben való eljáráskor, valamint a törvényben meghatározott egyéb ügyekben a teljes illetékmentességet,
- közszolgálati és alkalmaztatási kedvezményeket,
- tanulmányi kedvezményeket,
- közlekedési kedvezményeket,
- orvosi ellátásban soronkívüliséget
- kereskedelmi és ipari kedvezményeket
- hasznót hajtó jogosítványokat (pl. állami egyedáruság tárgyát alkotó olyan dolgok, mint dohányárúk árusítása).

Varsányi Emil ötödik felszólalása a Felsőház ülésén:

A Felsőház 1933. június 27-i 44. ülésén az 1933/34. évi állami költségvetésről szóló törvénytervezetet tárgyalták, annak földművelésügyi minisztérium költségvetéséhez a termőképesességgel kapcsolatban fűzött megjegyzést a mezőgazdasági gépek területén tapasztalatot szerzett Varsányi Emil gépészmérnök:

„... a szomorú tapasztalat az, hogy ha nagyon nedves volt az aratási időjárás], a rákövetkező esztendőben a legritkább esetben volt lehetséges jó termést nyerni, még pedig azért, mert a gabonában az aratási idő alatt volt nedves időjárás következtében olyan sajátságos elváltozás ment végbe, amely annak termőképesességét hátráltatta. Mindezt azzal a megjegyzéssel vagyok bátor előhozni, hogy itt azután nem használ semmi néven nevezendő szárítás sem, hanem kizárólag csak az, ha az ember olyan vető-magvat használ, amely maximum 10–12%-os víztartalommal bír eredeti állapotában.”

Varsányi Emil hatodik felszólalása a Felsőház ülésén

A Felsőház második 1931-1935 közötti ciklusának 1933. július 11-i 46. ülésén a pénzügyminiszter bányahatósági jogkörének a kereskedelemügyi miniszterre történő átruházása tárgyában benyújtott törvényjavaslatot tárgyalták. Varsányi Emil arról szólalt fel, hogy nemcsak bányászati, hanem a mezőgazdasági szempontból is rendkívül fontos az a munka, amelyet a geológusok – különösen a Földtani Intézet – már évtizedek óta végez:

„az intézet talajkutatásokat is végez, annak megállapítását, hogy mely talaj milyen mezőgazdasági terményhez volna a legalkalmasabb. Az a program, amelyet maga elé tűzött, rendkívül szép, a keret azonban, amelyben ezt a munkásságát folytatja, olyan szűkös, olyan szegényes, hogy körülbelül 30–40 évig fog eltartani, amíg ebből a szempontból meg fogja vizsgálni az egész országot.”

Varsányi arra kérte Fabinyi Tihamér kereskedelemügyi minisztert, hogy támogassa a Földtani Intézet igen fontos műszerbeszerzéseit.

Varsányi Emil hetedik felszólalása a Felsőház ülésén:

A Felsőház 1934. április 12-i 53. ülésén a „Budapest székesfőváros közigazgatásáról” szóló törvénytervezetet tárgyalta, mely az e tárgyban kiadott

1930 évi XVIII. törvénycikk módosításáról szól. A végül megszületett 1934. évi XII. törvénycikk első paragrafusa így szól:

„1.§. (i) A főpolgármestert a belügyminiszter előterjesztésére az államfő nevezi ki és őt állásától az államfő - ugyancsak a belügyminiszter előterjesztésére – bármikor felmentheti.”

A törvényben a központosítás szándéka, az autoritás erősítése jelent meg, melyet az ellenzék élesen támadott. A Mérnöki Kamara nevében Varsányi Emil védelmébe vette a törvényt, mivel annak célja, hogy „az ügyeknek minden párttól függetlenül való vitele biztosíttassék.” Varsányi így indokolt:

„...a pártpolitikai szempontok olyan tünetet, olyan körülményt vetettek felszínre, amelyek bizony a hivatalnoki munkálkodás nyugodt, biztos, rendes, pártatlan és az ügyek érdekében való vitelét megnehezítették...hátráltatják a közérdek érvényesülését.”

Varsányi egy történelmi példát is előhozott felszólalásában:

„Szinte eszébe jut az embernek – bocsánatot kérek, egy kis túlzással mondom – a magyar időknek az a nagyon szomorú napja, amidőn egy nagy királyunk halála után azt mondták a rendek: olyan királyt akarunk, akinek üstökét a markunkban tarthatjuk. Sajnos, az idők egy kis túlzással mondvá, úgy hozták, hogy olyan polgármesterünk lett, akinek mindkét keze, minden tevékenysége gúzsba volt kötve.”

A műszaki-mérnöki ügyek intézésével kapcsolatban Varsányi törvénytervezet hibáira utalva következőket mondta:

„Az egész törvényjavaslatnak ... hibájául kell azonban feltüntetni azt, hogy a műszaki igazgatás terén nem teremti meg azt a rendet, amelyre szükség volna ahhoz, hogy a polgárság igényei feltétlenül kielégíttessenek és az adminisztráció legalább is a műszaki téren megfelelően, gyorsan és hatékonyan végeztessék el. Nagy hibának tartom, hogy 1912-ben megszűnt a mérnöki hivatal. Akkor létesült két mérnöki tanácsnoki állás. A 16 tanácsnoki állás mellett ebbe a két tanácsnoki ügykörbe próbálták beleszorítani a műszaki teendőik javarészét. Képtelenség elgondolni is azt, hogy a többi rendkívül fontos műszaki természetű ügy, amely nem ezeknek a speciális szakképzettségű tanácsnokoknak ügykörébe van utalva, mindenképpen helyesen, a köz érdekében, megfelelő szakszerűséggel,

a kellő gyorsasággal végeztetnék el.”

A Műegyetem átszervezése

A Műegyetem átszervezéséről szóló törvényjavaslat Hóman Bálint vallás- és közoktatásügyi minisztersége alatt készült, azt a Felsőház 1934. május 1-i 56. ülésén tárgyalta, melyet közoktatásügyi bizottság megbízásából Balogh Elemér vezetett elő. Dr. Balogh Elemér (1871-1938) elismert közgazdász, a Hangya Szövetkezet elnöke, Horthy Miklós személyre szóló örökös taggá történő kinevezése alapján került a Felsőházba. A törvénytervezet háttere Balogh szerint:

„A magyar értelmiség a történelmi fejlődés folyamánként inkább a jogi képezést tartotta olyannak, amely az életben elhelyezkedési lehetőséget és pozíciót biztosít. Pedig a nemzeti élet lényege a gazdasági munka, a jog csak az élet rendjének szabályozója.”

Az 1934. június 2-án kihirdetett X. törvénycikk a Magyar Királyi József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem szervezéséről az alábbiakat tartalmazta:

1.§ A Magyar Királyi József Műegyetem,
a budapesti Királyi Magyar Tudományegyetemi Közgazdaságtudományi Kar,
a Magyar Királyi Állatorvosi Főiskola,
a soproni Magyar Királyi Bányamérnöki és Erdőmérnöki Főiskola
az 1934/35. tanévtől kezdve a tanszabadsággal felruházott «Magyar Királyi József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem» önkormányzati szervezetében egyesítetnek.

2.§ (1) A Magyar Királyi József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem öt tudománykarra tagozódik, karonként két-két osztállyal. A karok és az osztályok a következők:

1. mérnöki és építészmérnöki kar,
 - a) mérnöki,
 - b) építészmérnöki osztállyal;
2. gépész- és vegyészmérnöki kar,
 - a) gépészmérnöki,
 - b) vegyészmérnöki osztállyal;
3. bánya-, kohó- és erdőmérnöki kar,
 - a) bánya- és kohómérnöki,
 - b) erdőmérnöki osztállyal;

4. mezőgazdasági és állatorvosi kar,
 - a) mezőgazdasági,
 - b) állatorvosi osztállyal;
5. közgazdaságtudományi kar,
 - a) közgazdasági és kereskedelmi,
 - b) közgazgatási osztállyal.

Ez a törvényjavaslat sok képviselőt csábított hozzászólásra, de ezt a témát majd egy külön írás kell tárgyalja.

Varsányi Emil nyolcadik felszólalása a Felsőház ülésén:

A Felsőház 1934. június 14-iki 61. ülésén Varsányi Emil az úgynevezett „revíziós” politika mellett szólalt fel. (Revíziós politika: Törekvés az 1. vh. utáni békeszerződések felülvizsgálatára, a határok visszaállításának céljából.)

Magyarországot nemcsak nemzetileg, nyelvén, hanem műszaki infrastruktúra és gazdasági egységek tekintetében is mesterségesen, erőszakosan darabolták fel. Varsányi történelmi hasonlattal is élt: emlékeztetett a napóleoni Franciaország vereségére és azt követő 1815-ös párisi békekötésére, amikor a győztes hatalmak: az Egyesült Királyság, a Porosz Királyság, az Orosz és a Habsburg Birodalom büntették Franciaországot és amputálták a Rajna-vidék elcsatolásával. Egy évszázaddal az említett „Párizsi-béke” után ugyanezt tették a franciaországi Trianonban Magyarországgal.

Ugyanezen az országgyűlésen a munkanélküliség kezelésére javasolta a Mérnöki Kamara a közmunkákat: 250 kilométernyi vasútvonalon a síncserét és vágányátépítést, körülbelül 860 km első-, másod- és harmadrendű utat és körülbelül 3300 km úgynevezett bekötő utat, 92 hidat, ami feltétlenül országos szükséglet és nemcsak gazdasági, hanem honvédelmi szükséglet is egyben. Ehhez járulhat még hozzá az erdősítés, a Tisza szabályozás, a talajjavítás.

Varsányi Emil kilencedik felszólalása a Felsőház ülésén:

A Felsőház 1934. június 21-iki 65. ülése az 1934/35. évi költségvetésről szóló törvény tervezetét tárgyalta. Varsányi Emil a kereskedelmi tárca XIII. fejezetben leírt költségvetéséhez szóló hozzászólását így kezdi:

„...fel akarom hívni a kereskedelemügyi miniszter úr ő nagyméltóságának [Fabinyi Tihamér] figyelmét egy kérdésre, amelynek megvalósítását magam részéről nemcsak szorgalmazóim, hanem rendkívül sürgősnek és fontosnak is tartom. Ez a kérdés pedig a technikai múzeum létesítésének

az ügye. Meg vagyok győződve arról, hogy az az anyag, amely már eddig rendelkezésre áll s amely több különböző helyen megőrzés végett átadott, egymagában is képes' volna vonzóerőt gyakorolni mindazokra, akik a technika haladása és azon gépek iránt érdeklődnek, amelyek az úttörő szerepét játszották."

Hivatkozik Varsányi a londoni, müncheni, párisi, bécsi példákra és megemlíti számos hazai műszaki úttörő nevét (Kempelen Farkas, Jedlik Ányos, Mechwart, Kandó, Zipernowsky, Déry, Bláthy, Mihályi), akiknek relikviái megőrzésre és bemutatásra érdemesek:

Varsányi Emil tízedik felszólalása a Felsőház ülésén:

A Felsőház 1934. június 22-iki 66. ülésén a kereskedelemügyi miniszternek (Fabinyi Tihamér) a magyar királyi iparfelügyelők tevékenységéről szóló jelentése került napirendre, melyet a Felsőház népjóléti és munkaügyi bizottsága így jellemzett:

„Az előttünk fekvő jelentések érdekes, egyben azonban szomorú képet nyújtanak csonka országunk ipari helyzetéről."

Varsányi Emil - aki a gépipart élettapasztalatból ismerte - ehhez hosszasan szólt hozzá. Az iparfelügyeletet negyven év előtt létrehozó törvényre számos további jogszabály rakódott már rá, melyek körülményesebbé, nehezebbé, bonyolultabbá és költségesebbé tették az ügyintézkést, így az reformra szorult – fejtette ki Varsányi.

Varsányi Emil tizenegyedik felszólalása a Felsőház ülésén:

A Felsőház 1934. december 20-iki 67. ülésén egy a kivándorlással kapcsolatos törvénymódosításról tárgyalt. A kivándorlásról szóló korábbi, 1903. és 1909. évi törvények hozták létre a kivándorlási alapot, mely:

„a hazájukba visszatérni szándékozó vagyontalanok útiköltségeinek részben vagy egészben fedezésére, továbbá a kivándorlottaknak a külföldön való útbaigazítására, munkával ellátására, részükre menedékhelyek létesítésére, vallási és szellemi szükségleteik istápolására, jótékony czélokra, valamint a kivándorlás ellenőrzéséből felmerült rendkívüli költségek fedezésére szolgál."

Ez a most tárgyalt törvénymódosítás újabb, a kivándorlástól eltérő felhasználási módot engedélyez:

„A belügyminiszter a kivándorlási alapba befolyó jövedelemből a gyógyhelyek és üdülőhelyek idegenforgalmának előmozdítása céljából, évenként legfeljebb 150.000 (egyszázötvenezer) pengőt a kereskedelemügyi miniszter rendelkezésére bocsáthat."

Varsányi Emil hozzászólásában az idegenforgalmon belül a Balatont vette pártfogásába:

„Végtelenül sajnálatosnak tartom azt, hogy amikor egy nálunk talán még szegényebb ország, Ausztria egy sokkal kisebb fontosságú és hatásában nem olyan üdvös fürdőt, illetve tavat, a Fertő-tavat, sokkal nagyobb támogatásban részesít és mindent elkövet, hogy a Fertő-tavat a turisták özöne keresse fel, akkor nekünk olyan hihetetlenül szegényes eszközök állnak rendelkezésünkre, mint például ez a bizonyos 150.000 pengő, amelyről ebben a törvényjavaslatban szó van."

Varsányi Emil tizenkettedik felszólalása a Felsőház ülésén:

A Felsőház 1935. február 14-iki 69. ülésén az erdőkről és a természetvédelemről szóló, 315 paragrafust tartalmazó, terjedelmes törvénytervezetet tárgyalták. Varsányi Emil beszélt nemcsak az erdő (fa)ipari fontosságáról, hanem annak klíma- levegő- talaj- és egészségvédelmi hatásairól, idegenforgalmi vonatkozásairól.

Varsányitól idézett alábbi sorokat az akkori politikai környezet szülte:

„azok a környező országok, amelyeket a véletlen szerencse a mi kincseinknek – remélhetőleg ideiglenes – birtokába juttatott, ott a mi kiszolgáltatásunkat még azzal is akarják fokozni és a maguk javára értékesíteni, hogy a környező országok például a fatermelést, a faárusítást szövetkezés, ármegállapítás formájában akarják létesíteni és azt az adót, amellyel mi, szegény ország, hozzájárulunk az Ő kereskedelmi mérlegeiknek feljavításához, még ezzel is emelni akarják."

A Trianonnal megcsonkított Magyarország területének 13%-a erdő, míg Románia esetében ugyanez a szám 58%. A bemutatott törvénytervezetben a 17 év alatt tervbe vett

„190.000 holdnak befásítása a 13%-os számot a legkedvezőbb esetben talán 16%-ra fogja emelni, de mi ez az európai 28-as középátlamhoz képest?”

Az itt tárgyalt jogszabálynak a természetvédelemről szóló részéhez a Mérnök Kamara küldötte így szólott hozzá:

„Mint kis iskolásfiú tanultam meg Vörösmartynak egy örökszép kis költeményét, amelynek egy része így szól: »A természet örök könyvét forgatni ne szűnjél, benne az Istennek képe leírva vagyon.« Igenis, az Istennek a képe van benne leírva. Ha az Istennek képe van benne leírva, van-e nekem jogom ahhoz, hogy ezen a képen változtassak, van-e nekem jogom ahhoz, hogy mindazzal a szeretettel, igyekvéssel, kulturális képességgel, technikai haladással, ami rendelkezésemre áll, ne szolgáljam azt a célt, hogy ez a kép mind szebb és szebb legyen?”

Ez a törvény intézkedett arról, hogy a korábbi törvényekben említett »erdőtiszt« alatt a jövőben »erdőmérnököt« kell érteni.

A MÉRNÖKI KAMARA A FELSŐHÁZBAN

(1935-1939 III. ciklus)

Dr. Hajtó Ödön

*a Budapesti és Pestmegyei Mérnöki Kamara alapító elnöke (1996)
és a Magyar Mérnöki Kamara alapító elnöke (1997)*

Dr. Varsányi Emil ebben az országgyűlési ciklusban is a Mérnöki Kamara küldötte maradt, mellette Hoepfner Guido építész lett a második képviselő (Buday Béla helyett). Varsányi halála után a Mérnöki Kamara Bíró Zoltán erdőmérnököt delegálta a Felsőházba.

Hoepfner Guidó előadása és Varsányi Emil felszólalása a Felsőház ülésén

Az Országgyűlés Felsőházának 1935. június 5-i 6. ülésén az a kereskedelemügyi minisztérium szétosztásáról szóló törvényjavaslatot az illetékes országgyűlési bizottságok megbízása alapján Hoepfner Guidó építész – a mérnöki kamara küldötte – terjesztette elő, aki egyidejűleg négy országgyűlési bizottságnak: a Gazdasági, a Közgazdasági és közlekedésügyi, a Közigazgatási és a Naplőhitelesítő Bizottságnak is tagja volt.

Hoepfner bevezető szavai szerint törvénytervezet az akkori

„... kereskedelemügyi minisztérium széjjelosztását tervezi olyképpen, hogy külön iparügyi és külön kereskedelemügyi minisztériumot szervez, amely utóbbihoz hozzá fog tartozni a közlekedésügyi is.”

A Magyarországon első ízben létrehozandó, önálló iparügyi minisztérium szükségességét egy világméretű tendencia: az ipari szektornak a mezőgazdasághoz viszonyított erőteljesebb növekedése indokolta:

„A mezőgazdaság ügyeit a földművelésügyi miniszter, az ipar ügyeit az iparügyi miniszter és mindkettőnek értékesítési ügyeit paritásban a kereskedelemügyi miniszter fogja a jövőben ellátni.”

indokolt az előterjesztő. Hoepfner, mint mérnöki kamarai küldött - ha már szó-
nál volt - megemlíttette a mérnöktársadalom óhaját, az:

*„építőipari törvény reformját, a magasépítéset terén a tervezés és kivite-
lezés közérdekű széjjelválasztását, mint ez az orvosi és gyógyszerési fog-
lalkozás terén már régen megtörtént, a műszaki zugírászat és kontárkérdés
megoldását, a vidék műszaki ellátatlanságának megszüntetését a mérnök-
ségnek az országban való arányosabb elosztása révén; várjuk a kerületi és
járási mérnöki és a hitezmérnöki intézmény létesítését, a székesfővárosi
közmunkatanácsnak megreformálását, hogy városfejlesztési feladatokkal
foglalkozhassék országos viszonylatban apró-cseprő vitás építési peres
ügyek helyett; várjuk az üdülőhelyek és gyógyfürdők, továbbá a Balaton to-
vábbfejlesztésének helyes irányítását,”*

Varsányi Emil felszólalása

Az 1935. június 5-i 6. ülésen, amikor a Hoepfner Guidó által elővezetett – az
iparügyi minisztérium létrehozásáról szóló – törvényjavaslatot tárgyalták
Varsányi a közgazdaságtudományok doktoraként szolt hozzá és támogatta a
tervezetet. A háttérben az a világtendencia húzódott meg, amikor a nemzeti
iparokat szabadkereskedelmi egyezmények közvetítésével nemzetközi ipa-
rok váltották fel és ebben a térben kell az új iparügyi minisztériumnak Ma-
gyarországot is pozícionálni. Belső piac helyett exportpiacra kell a jövőben
erősebben koncentrálni. Egy másik fontos körülmény, hogy a magyarországi
iparokat Trianon elválasztotta alapanyagaitól, a jövőben sokkal erősebben be-
hozatalra fog szorulni. Az új minisztériumnak egy sor szociális kérdést is kell
majd kezelnie, melynek problémáit Marx és Lenin tanai tüzelnek a háttérből.
Varsányi Emilnek ez volt utolsó felszólalása az országgyűlésben, beteg lett,
majd 1938-ban elhunyt, haláláról a Felsőház 1938. március 16-i ülése kegye-
llettel emlékezett meg.

Hoepfner Guidó második felszólalása

A Felsőház 1935. december 4-i 14. ülésén a pénzügyminiszter számolt be egy
1929-ben hozott – a házadó-mentességről szóló - törvény tapasztalatairól.
A törvény jogot adott a pénzügyminiszternek, hogy Budapest és a nagyobb
vidéki városok számára rendeletben 15-30 évi házadó mentességet állapít-
son meg a fokozottan fejlesztendő belterületi telkek új épülettel történő
beépítésére.

Hoepfner Guidó a jogszabály mellékhatásaira figyelmeztetett:

*„ ... a regionális adókedvezmények nyújtása nem szült olyan általános
megelégedést, és bizonyos kritikák férnek hozzá, mert – hogy csak valamire
mutassak rá – a kedvezményezett vidékeken az ingatlan-, a telekárak: óriá-
si módon felszöktek, míg ellenben a nem kedvezményezett vidékeken a
telekárak lementek. Ez tehát egyrészt az egyenlő elbánás elvének fogva sem
egészen helyeselhethető, másrészt pedig azt a veszedelmet rejti magában,
hogy a szépen megindult építkezés esetleg el fog akadni, mert ezek az in-
gatlánárak, telekárak olyan magasra szöktek fel, hogy az építkezés rent-
abilitását valószínűleg gátolni fogják azon a részen, ahol a kedvezmények
megvannak, a másik részen ellenben, a többi területeken, ahol az adóked-
vezmények nincsenek meg, ott az építkezés azért válik lehetetlenné éppen,
mert, az adókedvezmények nincsenek meg.”*

Hoepfner, mint mérnöki kamarai küldött - ha már szó-
nál volt - megemlíttette a mérnöktársadalom óhaját:

*„Volna ellenben egy tiszteletteljes kérés a pénzügyminiszter úr ő excel-
lenciájához és pedig az, hogy csakis olyan építkezésekre adja meg az adó-
mentességet, amelyeknél a tervezés és a kivitelezés külön van választva.
Ezeket a kedvezményeket nem egyedül azért nyújtják, hogy az építettő,
vagy a vállalkozó bizonyos nagyobb előnyökhöz jusson, hanem hogy az
építkezés terén szereplők mindnyájan bizonyos keresethez és bizonyos
megélhetéshez jussanak hozzá.”*

*„ ... az építettő és a vállalkozó anyagi érdekei legnagyobbbrészt szemben ál-
lanak egymással. A laikus építettő ilyenformán nem tudván megvédeni saját
érdekeit, szüksége van valakire, aki elsősorban a tervezést magát, mint csak
abban működő, a legjobban végzi, másodsorban pedig mint szakember, az
építettő érdekeit az egész vonalon megvédi a vállallattal szemben.”*

Hoepfner Guidó harmadik felszólalása

A Felsőház 1936. április 1-i 21. ülésén Bornemisza Géza iparügyi miniszternek
„az ipari közgazdaság egyes kérdéseinek szabályozásáról” szóló törvényja-
vaslatát tárgyalták. A törvénytervezetben egyes iparok szakmai képesítéshez,
mestervizsgához, valamint erkölcsi szinthez kötéséről volt szó. Félreértések
voltak az építőmesterek és a tervező mérnökök jogosultsági körének el-
határolásánál, Hoepfner Guidó ezekre adta meg a választ, és a jövőbeli fél-
reértések elkerülésére sürgette az építési törvény elkészítését.

Hoepfner Guidó negyedik felszólalása

A Felsőház 1936. június 20-i 29. ülésén az 1936/37 évi állami költségvetés vitája során a képviselők problémáik széles körével ostromolták a kormányt. A Budapesti Ügyvédi Kamara küldötte, Pap József 75 éves ügyvéd, az ügyvédek túl nagy létszáma miatti munkanélküliséget a túlképzéssel hozta összefüggésbe, a túlképzést pedig a jogászképzés lazaságával indokolta. Legyen kötelező az óralátogatás, mindjárt nem lesz annyi joghallgató, mondta, továbbá sürgette egy az ügyvédi rendtartásról szóló törvény megszületését.

Balogh Elemér, nagy tudású közgazdász, a Hangya szövetkezeti rendszer alapítója és működtetője olyan kérdést feszegetett, mely a mérnököknek is sok nehézséget okozott:

„Meg kell szűnni annak a régi, évtizedek óta megcsontosodott divatnak, hogy a minisztériumokban olyan jogászok döntenek életbevágóan fontos gazdasági és műszaki kérdésekben, akik szakképzettséggel nem bírnak és az életet sem ismerik.”

Hoepfner Guidó, a Budapesti Műegyetemen végzett építész, a Mérnöki Kamara küldötte közgazdász nyelvezetet használva részleteiben kritizálta a politikai és a monetáris rendszert. Szavaiból a vezérgondolatokat idézem:

„Mi bizonyos dogmák alapján dolgozunk, amely dogmák a köztudatba mentek át; ezekhez alkalmazkodik az egész gazdasági és pénzügyi politikánk, pedig felfogásom szerint ezek revízió alá veendők.”

„azt a mentalitást, hogy a mi gazdasági életünk a világválság függvénye, lehetőleg elimináljuk, hogy attól szabaduljunk.”

„Hiába ér el hozzánk a világgazdasági fellendülés tavaszi fuvallata, ha mi mindent erre a világgazdasági prosperitásra bízunk, hiába gyűjti össze a pénzügyminiszteri expozé a külföldi és hazai jelenségeket, amelyek valamennyien a javuló gazdasági állapotról tanúskodnak, ha ennek a tradicionális és törhetetlen pénzügyminiszteri optimizmusnak nyomán olyan állami költségvetés áll, mely egész felépítésében semmiféle különösebb változást nem mutat azokhoz a korábbi költségvetésekhez képest, melyek a válság mentalitásában és lelkiállapotában születtek. Az 1936–37. évre szóló költségvetés nem alkalmas arra, hogy széles mértékben indítsa meg azt a nemzetépítő munkát, mely gazdasági bajaink, szociális nyomorúságunk orvoslására feltétlenül szükséges és amelyet a kormányzat részéről ismételten hangoztatott elvi deklaráció és a pénzügyminiszter által regisztrált gazdasági javulás, valamint indokolt optimizmus után joggal elvárhatunk.”

„Újból hangsúlyozom, hogy ez nem óhajt a kormány kritikája lenni, ezzel

csupán csak azt az instrumentumot kritizáltam, amelyet a kormány örökölt és amelyről úgy véli, hogy köteles használni. Ez az instrumentum abszolút hasznavehetetlen.”

A Budapesti Mérnöki Kamara küldötte, Hoepfner Guidó messze felülemelkedett szakmai érdekképviseleti pozícióján, amikor már 1936-ban felismerte azt a veszélyt, mely 1945-ben be is következett, és több mint negyven évig konzerválta lemaradásunkat:

„a sok munkanélküli, a legsúlyosabb gondokkal küszködő, anyagilag lepusztuló tömegek a bolsevizmus terjedésének legalkalmasabb talaját szolgálnak”.

Hoepfner Guidó ötödik felszólalása

A Felsőház 1937. március 17-i 41. ülésén Bornemisza Géza ipaügyi miniszter előterjesztésében a városrendezésről és az építésügyről szóló törvényjavaslatot tárgyalták. Hoepfner Guidó, a Mérnöki Kamara küldötte a törvényjavaslatot két szempontból opponálta: elsősorban a közérdek szempontjaiból, másodszorban, mint mérnök, a mérnökség szempontjaiból.

„Közérdek szempontjából egy ország kulturális jellegét a városok és a lakótelepek külső megjelenése adja.”

„... a főváros is rászorul ... az elkövetett hibák kijavítására, amelyeket ... például a Bazilika és az Opera helytelen elhelyezésével, körülépítésével elkövettek, ... gondoljunk a fővárosban az új városháza elhelyezésére. ... A Dunaparton a szállodák egész házsorát hibásan engedélyezték elődeink. Ennek a helynek parkká való átalakítása lebeg lelki szemeink előtt. Mennyivel szebb lenne a budapesti Dunapart, ha egy széles park vonulna végig a ház sor helyén, amely a korzót, a sétányt most megszüntíti.”

Sokat vitatott téma volt arról, hogy ha közművesítés, infrastruktúra fejlesztés révén egy ingatlan értéke nő, hogyan lehet a nyereségből a köz számára abból elvonni, illetve fordítva, ha egy ingatlan értéke pl. elé építés folytán csökken, hogyan kellene azt kártalanítani.

„Én hiszem és remélem, hogy azok a feladatok, amelyek így előttünk állnak, nagyrészt nem a hivatalok, hanem a külső szakértők bevonása útján fognak majd megoldásra találni.”

Ekkor került elfogadásra az 1937. évi VI. törvénycikk a városrendezésről és az

építésügyről, melyet majd csak szocializmusban az építésügyről szóló 1964. évi III. törvény hatálytalanított.

Bíró Zoltán bemutatkozása a Felsőházban

A Felsőház 1938. január 25-i 57- ülésén átadta megbízólevelét, mi szerint Varsányi Emil halála folytán megüresedett helyére őt delegálta a Mérnöki Kamara.

Hoepfner Guidó hatodik felszólalása

A Felsőház 1938. április 7-i 60. ülésén az igazságügyi szervezet körébe tartozó rendelkezésekről szóló törvényjavaslatot tárgyalták, az Igazságügyi Műszaki Tanács létrehozásáról. A tanács feladata, hogy szakvéleményt adjon a törvénykezés terén felmerülő műszaki kérdésekben. A tanács 32 főből áll, az elnököt az államfő, a tagokat az igazságügy miniszter nevezi ki. Hoepfner Guidó rámutat, hogy a bírói ítélezés lassúsága mi módon lassítja a műszaki és építészeti tevékenységet:

„a bíró, aki a szakkérdések lényegéről természetesen nem lelhet önállóan informált, kénytelen szakértőkhöz folyamodni, akik a műszaki kérdések tekintetében neki felvilágosítással szolgálnak. Súlyos helyzetbe kerül a bíró akkor, ha a szakértői vélemények egymástól eltérnek, vagy pláne egymással homlokegyenest szembenállnak. Ez az igazságszolgáltatást igen megnehezítő körülmény volt, amely egyúttal a peres eljárás hosszadalmasságát is okozta.”

Ezért a mérnöki kamarai küldött szerint törvényjavaslatot:

„örömmel lehet elfogadni, és amelyért hála és köszönet illeti azt, aki benyújtotta, dr. Lázár Andor volt igazságügy miniszterünk ő excellenciáját”

Kiegészítette még a gondolatot azzal, hogy:

„Jobb szerettem volna, – sőt mérnöki kíváncsiságnak adok ezzel kifejezést – ha ez a tanács nem az igazságügyi műszaki tanács, hanem az igazságügyi mérnöki tanács nevet kapta volna.”

Bíró Zoltán első felszólalása

A Felsőház 1938. április 8-i 61. ülésén a „[mező]gazdasági munkavállalók köte-

lező öregségi biztosításáról” szóló törvényjavaslatot tárgyalták. Az elsőként felszólalt „*vitéz József királyi herceg ő fensége*” (József nádor unokája) után – aki üdvözölte a törvényjavaslatot – Bíró Zoltán, aki még nem szokta meg a Felsőház langyos ügymenetét, ezzel kezdte mondanivalóját:

„Méltóztassék megengedni, hogy én a törvényjavaslatot öt szempontból vegyem bírálat alá.”

Bírálatának tömör lényege, hogy az csak a 65 évet megélt férfi mezőgazdasági munkavállalók személyére vonatkozik, az özvegyekre, árvákra és rokkantakra nincsen tételes előírás, azok ez utóbbiak csak kivételes segélyezésben részesülhetnek, ami nem egyeztethető össze a keresztény társadalmi etikával.

Bíró Zoltán második és Hoepfner Guidó hetedik felszólalása

A Felsőház 1938. május 12-i 65. ülésén a „*honvédelemről, a közgazdaság fejlesztéséről és egyes népjóléti beruházásokról*” szóló törvénytervezeteket tárgyalták. A röviden „*vagyondézmának*” nevezett törvénytervezet a címében jelzett közberuházások egymillió pengő mértékű támogatására egy új vagyonadót irányoz elő. A törvénytervezethez elsőként a két mérnöki kamarai küldött szolt hozzá, tekintve, hogy az itt megcélzott beruházások elsősorban mérnöki jellegű munkákat jelentenek.

Bíró Zoltán erdőmérnök egy sor kérdést vet fel ezzel kapcsolatban. Az itt felsorolt program hatékony megvalósításának előfeltétele a magyar műszaki tudás fejlesztése. Az ország egyetlen Műegyeteme „*nincs felszerelve megfelelőképen.*”

Probléma a nyersanyagellátás, különösen faanyag tekintetében nagy a behozatali arány. Az erdősisítés és annak támogatása 20 éve politikai szóbeszéd témája ugyan, de mivel az erdő sokára fordul termőre Trianon óta folyamatosan el lett hanyagolva.

Aggályosnak tartja Bíró Zoltán, hogy az adóemelést tárgyalva a kiugróan nagy jövedelmek, személyi jövedelemadó formájában nincsenek bevonva. Kéri továbbá, hogy a sok kisember tulajdonában lévő erdőbirtokosságok adóztatásánál ne az összértékből, hanem a kisemberre jutó részből induljanak ki, mert a progresszivitás folytán a javaslat lényegesen nagyobb adót jelentene.

Hoepfner Guidó építész hozzászólásában azt kifogásolja, hogy a mezőgazdasági földterületek jövedelmük után kisebb mértékben adóznak, mint az

épületekre kivetett házadó. Szerinte a jövedelmezőség éppen fordított arányban áll, a háztulajdonosok vagyonarányos fajlagos jövedelme kisebb, mint a fölbirtokoké, ezért a tervezet módosítását kéri.

Bíró Zoltán harmadik felszólalása

A Felsőház 1938. május 24-i 67. ülésén a „*társadalmi és a gazdasági élet egyensúlyának hatályosabb biztosításáról*” szóló törvénytervezetet, a közbeszédben az „*első zsidótörvény*” címmel emlegetett törvényt tárgyalták, mely a mérnöki kamara zsidó tagjainak számát maximálisan 20%-ban határozza meg. A törvénytervezetet még az akkori Darányi Kálmán miniszterelnök elődje, vitéz Imrédy Béla idején készítették elő.

Ez egy nagyon terjedelmes és kellően ki nem beszélt téma, ezért itt kizárólag a Bíró Zoltán által közvetített mérnöki kamarai hozzáállásból – kommentálás nélkül - idézek részleteket,

„Meglehetősen nehéz helyzetben vagyok akkor, amikor azokról a költői magaslatookról és az igazságnak örökérvényű parancsairól le kell vinnem a gazdasági élet rideg valóságai közé a t. Felsőházat.”

Javítani kell a törvényen, ahol:

„a törvény kimondja a 20%-os arányt a nélkül, hogy gondoskodnék arról, hogy azokban az ágazatokban, ahol ma a zsidóság arányszáma a 20%-ot nem éri el, ahol tehát a kereszténység arányszáma kedvezőbb, meg is maradjon ez a kedvezőbb arányszám.”

A probléma nemcsak az állami és közszférában merül fel mondja Bíró Zoltán mérnöki kamarai küldött:

„... a magánbefektetéseknél sem jobb a helyzet, erre nézve méltóztassék megengedni, hogy felhozzak egy másik példát. 1934 őszétől 1936 tavaszáig – másfél esztendő alatt – Budapesten a 4000 légmétert meghaladó építkezések közül mindössze 34%-nak volt a tervezője keresztény mérnök, annak ellenére, hogy a keresztény mérnökök száma a tervező építészek között meglehetősen nagy. A többi építkezés a zsidó mérnököknek jutott. Hogy ennek természetes következménye az volt, hogy a 'részletmunka is zsidó kisiparosoknak jutott ...'”

„... ki kell jelentenem azt, hogy ne vegye a magyarországi zsidóság rossz

néven, ha ilyen körülmények között az Őslakosság védekezik az ellen, hogy az érvényesülés az összes területeken, különösen a gazdasági életben az ő hatalmi túlsúlyánál fogva az ő kezébe jusson és a kereszténység ezekről a területekről leszoruljon.”

Az 1938. évi XV. törvénycikk a társadalmi és a gazdasági élet egyensúlyának hatályosabb biztosításáról május 29-én lépett életbe.

Bíró Zoltán negyedik felszólalása

A Felsőház 1938. június 27-i 71. ülésén az 1938/39. évi költségvetést tárgyalták. Bíró Zoltán azt kérte a pénzügyminisztertől, hogy a pályakezdő fiatal mérnökök részére olcsó kamatú hitel álljon rendelkezésre, mert a sokat hangoztatott tőkegyűjtésről pályakezdés nélkül szó sem lehet.

Bíró Zoltán ötödik felszólalása

A Felsőház 1939. február 7-i 82. ülésén egy két részből álló törvényjavaslatot tárgyaltak.

Első része a keresettel bíró közszolgálati nyugdíjasok ellátásának korlátozásáról szólt. Röviden a lényeg: ha egy közszolgálatból nyugdíjba ment egyén (pl. nyugdíjas köztisztviselő) idős korában mellékkeresetre tesz szert, ami nyugdíjának 50%-át meghaladja, akkor nyugdíját a törvényben meghatározott módon csökkenteni kell.

Második része a férjes nők közszolgálati alkalmazásának korlátozásáról szólt. E szerint valamely állami intézmény, vagy cég alkalmazásában álló – három gyermeknél kevesebb bíró - férjes asszonyt el kell bocsátani, ha férje egy meghatározott összegnél többet keres.

Bíró Zoltán a keresztényi igazságosság nevében tiltakozott a fentiek ellen, mivel azok egyrészt szerzett jogokat érintenek, másrészt az embereknek csak egy részére, mégpedig csak közszolgálatban – a közösség érdekében dolgozó – emberekre vonatkozik.

Ebből a törvényjavaslatból nem lett törvény.

Bíró Zoltán hatodik és hetedik, Hoepfner Guidó nyolcadik felszólalása

Még egy év sem telt el az első zsidótörvény elfogadásától, amikor a Felsőház 1939. április 17-i és 18-i 86. és 87. kétnapos ülésén már a „*zsidók közéleti és*

gazdasági térfoglalásának korlátozásáról” szóló törvényjavaslatot (az u.n. második zsidótörvényt) tárgyalta Ez a mérnöki kamara zsidó tagjainak számát a korábbi 20% helyett már 6%-ban korlátozta az alábbi mondat szerint:

„Mindaddig, amíg a zsidó kamarai tagok száma az illető kamara összes tagjai számának hat százalékát kitevő szám alá nem csökken, zsidót kamarai tagul felvenni nem lehet.”

A fenti előírás kiegészült még azzal, hogy hadirokkantakat, hadviselteket vagy kitüntetteket:

„...az összes kamarai tagok számának három százaléka erejéig azután is fel lehet venni.”

Biró Zoltán az itt említett tételhez szólt hozzá, ragaszkodva ahhoz, hogy a hadirokkantakat, hadviselteket, vagy kitüntetetteket:

„de nemcsak a zsidókat, hanem a keresztényeket is az arányszám számításnál kiemeli és csak a kedvezményezetteken kívül maradó számra alkalmazza azt a 6%-os arányszámot. Ezt tartanám az osztó igazsággal összeegyeztethetőnek.”

Hoepfner Guidó a törvénytervezetben foglaltaknak a gazdasági életre való kihatásaival foglalkozott:

„a tőkeerős, vagyonos, nagy nemzetközi összeköttetésekkel bíró zsidóság egyes tagjainak kivándorlása az, ami igenis gazdasági életünkre és ezzel a nemzeti vagyonra is súlyos befolyással lehet. Ezt el kell ismerni, ez a kivándorlás pedig lehetséges, mert az illetők annak akadályait elhárítani elég erősek.”

következésképpen:

„száz- és százvezrek válnak kenyértelenekké.”

Hoepfner Guidó szerint gazdasunk elmaradottsága azt fokozottan érzékennyé teszi:

„egy jólszituált keresztény társadalom sokkal könnyebben bírná ki ezeket a nehézségeket ... de mégis csak abszurdum, hogy míg Németországban

a sokkal gyengébb földek hektáronkénti búzatermésének hozama átlag 30–35 métermázsa, Hollandiában pedig 50–55 métermázsa, nálunk csak 17–18 métermázsa”

ezért:

„... szükség van egy esetleg várható gazdasági támadások kivédése céljából a munka jobb, erőteljesebb megbecsülésére is, és szükség van a liberális kapitalizmus testére szabott pénzügyi rendszernek és hitelszervezetünknek megfelelő megváltoztatására.”

A végül a tárgyalt törvény 1939. évi IV. törvénycikk szám alatt 1939.május 5-én jelent meg.

A MÉRNÖKI KAMARA A FELSŐHÁZBAN

(1939-1944 közötti IV. ciklus)

Bíró Zoltán a 13. ülésen

A Felsőház 1939. december 12-i 13. ülésen „a [mező]gazdasági munkavállalók özvegyeinek járadékban részesítéséről” szóló törvényjavaslatot tárgyalták. Bíró Zoltán szociális érzékenységből szólott hozzá a törvény hatályának kiterjesztése ügyében, bár az mérnöki kérdéseket nem érintett.

Bíró Zoltán a 14. ülésen

A Felsőház 1939. december 13-14-i kétnapos ülésén „a kishaszonbérletek alakításának, kisbirtok és házhelyek szerzésének előmozdításáról s más földbirtokpolitikai rendelkezésekről” szóló törvényjavaslatot tárgyalták. A törvénytervezet lehetővé kívánja tenni az állam javára megműveletlen mezőgazdasági területek, illetve nagyobb birtokok egy hányadának megszerzését. A nem kifejezetten mérnöki, hanem általános politikai kérdéshez Bíró hozzászólásából idézek:

„Keveset markolj, de az jól megszorítsd, ne a földet, hanem a munkát szaporítsd! Azt hiszem, ha ezt a mondást megszívlelik a nagybirtokosok is és a maguk megmaradó birtokán a munkaalkalmak szaporításával és a rendszeres gazdálkodással iparkodnak a jövedelmezőséget fokozni, az ő részükre is elviselhetőbb lesz a [föld]leadás.”

Bíró Zoltán a 25. ülésen

A Felsőház 1940 június 27-i 25. ülésén Bíró Zoltán napirend előtt a mérnökök utánpótlása tárgyában szólalt fel. Elnézést kért, hogy nem a napirenddel foglalkozik, de

„a költségvetés tárgyalása előtt akart idehozni egy olyan ügyet, amelynek nehézségein a költségvetés keretein belül a kormányzat jórészen segíteni tud.”

A technikai haladás szükségleteihez viszonyítottan „fenyegető mérnök-hiány”-ról beszélt. A közszolgáltatból az alacsony fizetések és az előmeneteli lehetőségek elmaradása miatt a mérnökök a magángazdaságba vándorolnak át. Példákat hoz: a talajvizsgálatok, a földmérés, a fagázprogram, az állami erdők területéről, amelyek mérnököket igényelnének.

A továbbiakban ugyanezen az ülésen az „egyesadóról szóló törvény módosításáról” tárgyaltak, mely a közterhek növelését célozta. Egyesadó volt akkor a földadó, a házadó, a kereseti adó, a jövedelemadó és a vagyonadó. Bíró Zoltán kétszer is hozzászólt. Az adónövelést a közberuházások elmaradásának tulajdonította, melynek:

„következményeit ma háromszorososan fizetjük meg. Nem tudunk egyetérténi a pénzügyi rendszer szakértőinek azzal az alapelvvel, hogy beruházásokat nem lehet csak megtakarításokból vagy kölcsönökből csinálni. Belföldi kölcsönre és megtakarításra csak akkor lehet számítani, ha a nemzeti jövedelem emelkedik. A nemzeti jövedelmet pedig beruházás nélkül nem tudjuk emelni, tehát végeredményben odajutunk, hogy nem lehet beruházni, mert nincs pénz és nincs pénz azért, mert nem lehet beruházni.”

Olyan elmaradt közberuházásokra, melyek nyilvánvaló károkat okoztak Bíró Zoltán példákat hozott:

„... állami kötelezettség, gondolok, mi történt volna, ha a tavaszi árvíz, mely az idén meglátogatott minket, akkor jön, amikor a nemzetvédelem a férfierő nagy részét igénybe veszi. Ennek az árvízkatasztrófának, méltóztassék nekem elhinni, 70%-át el lehetett volna kerülni, ha idejében megfelelő beruházásokra megfelelő összeg állt volna rendelkezésre.”
„Méltóztassék megkérdezni az iparügyi miniszter úr ő excellenciáját, vajon az az összeg, amely utjaink és vasutjaink karbantartására és helyrehozására szükséges, elegendő-e?”

Az erdészeti szakma 10-12 év előtt benyújtott memorandumában:

„... megmondottuk, hogy nem kérünk többet, de méltóztassék évente erősítésre 2 – 2,5 milliót áldozni. Számítások alapján kimutattuk, garantálni tudjuk, hogy 15-20 éven belül ez a befektetés évi 25-30 millióval fogja csökkenteni az ország fabehozatalát.”

Bíró Zoltán az előzőek összegzésként politikai bírálatot fogalmazott meg:

„... a kapitalista rendszer igenis kiélte magát és nem tudja a feladatokat megoldani.”

Bíró kritizálta a bürokráciát is:

„Ezt is megmondom egészen nyíltan: ez az adminisztráció kérdése ... gazdasági kérdések elintézésénél három-négy minisztériumot, a külkereskedelmi hivatalt, az árkormánybiztost, az anyaghivatalt és nem tudom még mit kell végigjárni, amíg végre megszületik az elintézés, száz esetből 99-ben elkésve.”

Végül megszületett 1940. évi XXII. törvénycikk szerint az egyenesadó - progresszív módon - 600 Pengő éves jövedelemig 7%-ról indul és 1 millió felett 38%-kal végződik. Egy kitétel szerint a Mérnöki Kamara helyiségei házadó mentességet élveznek.

Hoepfner Guidó a 27. ülésen

A Felsőház 1940. évi július hó 13-án tartott 27. ülésén az Országos Népi és Családvédelmi Alapról szóló törvényjavaslatot tárgyalta, mely az állami szociális gondoskodásról szólt. Hoepfner üdvözölte az előterjesztést:

„Végre szakítunk azzal az elavult, helytelen és az arányos teherviselést kigúnyoló rendszerrel, amely a nemzet fennmaradását célzó problémák megoldását karitatív akciókra bízta, amelyek határfokban rendszerint a szükségletek legalsó határát sem érték el.”

A mérnökség is intenzíven foglalkozott közgazdasági kérdésekkel:

„... és ezzel súlyos megtámadásoknak tette ki magát azok részéről, akik az életnek ezt a területet monopolisztikusan uralták és uralni akarják továbbra is.”

„A mérnökség horribilis magasnak tartja a kamatot, a Magyar Nemzeti Bank 4%-os kamatlábát és rémdrágának a pénzintézetek legminimálisabb 7½%-os kölcsönkamataitamikor az árkormánybiztosság a sok rizikóval és összehasonlíthatatlanul nehezebben dolgozó és produktív munkát végző építési vállalkozónak csak 3% hasznót engedélyez, amelyben minden rizikója is benne van. 7½% kölcsönkamatot a tisztességes munka meg nem bír.”

További kérésem a belügyminiszter úrhoz, hogy:

„a nyújtandó segítség térjen el az állami adminisztráció megszokottságától, ne legyen lassú és sok formalitáshoz kötött, hanem legyen gyors, mert esetleg elkésik a segítség. Aki pedig gyorsan ad, kétszeresen ad!”

Bíró Zoltán a 38. ülésen

A Felsőház 1940. december 13-i 38. ülésén az 1940. évi augusztus 30. előtti államterületre vonatkozó 1941. évi állami költségvetésről szóló törvényjavaslatot tárgyalta.

Bíró Zoltán 66 éves, erdőmérnök, mérnöki kamarai küldött hosszasan szólalt fel, abból néhány jellemző tételt emelek itt ki.

Vita tárgya volt, hogy az infrastruktúra körébe tartozó mérnöki munkák közül melyeket kell az államnak vállalni, melyeket kell az abban érdekelteknek viselniük? Bíró Zoltán a vízügyi kérdésekben így érvelt:

„[folyó] felsőszakasz szabályozása, amely a víz lefolyását meggyorsítja, a legrövidebb időn belül az átlagos árvízszint emelkedését idézi elő az alsószakaszon. Most méltóztassanak megmondani, hogy a felsőszakaszon végzett munkálatok következtében előállott ezen vízemelkedés költségeit lehet-e tisztán az ott érdekelt parti birtokosokra hárítani?”

Egy másik vízügyi példa a hegyvidéki vízrendezés területéről:

„egy elrontott felvidéki terület legelő-hordaléka hol fog megállni, tehát hogy ezeknek a szabályozási, mederkötési munkálatoknak ki fogja végeredményben hasznát látni, nincs a világnak az a szakértője, aki meg tudná állapítani. Nem marad tehát más hátra, mint ezeket a feladatokat magára az államra hárítani.”

Milyen előnye van az állami vállalatoknak egy piacgazdaságban:

„egyik-másik állami ágazat vagy üzem a részére beruházások céljaira [banktól felvett] összegek után kamatot és törlesztést is köteles fizetni, ... az állam az egyedüli, amely kamatra való igény nélkül is elvégezheti ezeket a munkákat úgy, hogy az rá nézve hasznót hajt, mert közvetett hasznót az állam ezekből az üzemekből igenis nagyon sokat fog húzni.”

A mérnöknek a közigazgatásban való részvételéről a következőket mondta:

„Teljes mértékben osztom a miniszterelnök úrnak [Teleki Pál] azt a többségben kifejtett álláspontját is, hogy valaki lehet igen jó adminisztratív és közigazgatási tisztviselő nem jogi kvalifikációval is és nem az előképzettség az, amely a jó adminisztrátort teszi. Kénytelen vagyok megállapítani, hogy az adminisztrációt és az igazgatást a jogász sem az egyetemen, hanem az életben tanulja. Méltóztassék azt a mérnököt és más szakembert odaengedni ahhoz az igazgatási asztalhoz és éppen úgy meg fogja tanulni az igazgatást, mint ahogy a jogász megtanulja.”

A társadalmi problémákról, a polgárosodásról, a demográfiáról is volt mondanivalója a kamarai küldötteknek:

„igen sok fiatalember fordult meg a kezem alatt ... a középosztálybeli házasságok közül legalább 50%-ban egyáltalán nincs gyerek, a másik 50%-ból jó 45%-ban csak egy gyerek van és 100 házasság közül legfeljebb ötben van kettő, vagy elvéve három gyerek.”

„Én azonban megértem ezt. Méltóztassék elgondolni, hogy annak 6 évvel ezelőtti diplomát szerzett mérnöknek vagy egyéb főiskolát végzett tisztviselőnek lakpénzzel, mindennel együtt körülbelül 210-220 pengője van Budapesten. Most tessék megmondani, hogy el lehet-e ebből tartani egy feleséget és egy gyermeket, lehet-e fizetni belőle lakást, fedezi-e az esetleges orvosi és egyéb kiadásokat? Másképp nem lehet viselni ezeket a költségeket, csak úgy, hogy az illető nyakig lesz az adósságban. Ezen az állapoton feltétlenül változtatni kell.”

Teleki Pál alkotmányreform javaslata 1940

Gróf Teleki Pál a Felsőház I. és II. ciklusában 1927-1935 között a Közgazdasági Egyetem, III. ciklusában, 1935-1939 között a Műegyetem Gazdaságtudományi Kara által küldött képviselő volt. Ennek háttéréről annyit, hogy Teleki a közigazdaság nyilvános rendes egyetemi tanára, a Kar dékánja volt, ahol elsősorban gazdaságföldrajzot tanított.

Teleki 1939-1941 közötti miniszterelnöksége idején javaslatot tett úgynevezett „*korporatív alkotmányreformra*.” A korporatívizmus alap gondolata, hogy a szabadon szerveződő különböző társadalmi érdekcsoportok számára, mint amilyenek a munkaadók és munkavállalók szövetségei, már alkotmány biztosítson egyeztetési fórumot, például egy felsőház formájában. Tisztázzuk azt

is, mit értettek akkor, 1940-ben az „alkotmány” szó alatt? Magna Charta, vagy Constitution jellegű alaptörvényünk nem volt. Pap József és Bezerédi István felsőházi képviselők egy hozzászólásukban így fogalmaztak:

„Magyarországnak nincs papirosalkotmánya, paragrafusokba szedett törvénye, amely a konstitúció vagy az alkotmány nevét viselné; ellenkezőleg, a mi alkotmányunk olyan, hogy minden közjogi vonatkozású, az államélet fontosabb problémáit érintő törvényünk része ennek az alkotmánynak és azt szervesen fejleszti, kiegészíti, továbbépíti a legrégebb kortól fogva napjainkig. De éppen ezért, mert a magyar alkotmány ilyen szerves egész, ilyen természetes és történeti alapokon felépült organizmus”

Továbbiakban Teleki saját mondataiból idézek részben az országgyűlési napló, részben Teleki Pál: „Válogatott politikai írások és beszédek” című, Ablonczy Balázs szerkesztette (Osiris Kiadó 2000) könyv alapján. Teleki Pál megfogalmazása szerint:

„Alkotmányunk íratlan s azon törvények és jogszokások összessége, amelyek a nemzet vérebe mentek át, amelyekből kitörölhet valamit az idő, de egyetlen ember intézkedése, az országgyűlésnek egyetlen intézkedése, sőt egyetlen nemzedéknek a hangulata soha.”

Konkrétabban Teleki reformgondolata az volt, hogy:

„ az országgyűlést a modern kor követelményének megfelelően ... mivel a mindennapi élet mind nagyobb számú foglalkozásnak munkájából, szükségleteiből, termeléséből, fogyasztásából alakul, gazdaságibbá, szakszerűbbé kell tennünk. Szükséges tehát benne a gazdasági élet elemeinek csoportonkénti, rendenkénti hivatásrendi részvétele.”

Hivatásrend alatt Teleki az egyes foglalkozási ágak korporatív jellegű érdekképviseleti szervezeteit értette, amelyben a munkaadók és a munkavállalók egyaránt részt vesznek.

„A hivatásrendi érdekképviselet mindenképpen közvetett választást jelent. Mert hiszen az egyes hivatásrendek tagjai kamarai testületeket választanak, és ezek küldetik ki a hivatásrendek képviselőit az országgyűlésbe.”

Ez a rendszer érték differenciálást jelent a választók között:

„Ugyanis a megyékben és a városokban mindenki szavaz, akinek választói jogosultsága van. Aki ezenkívül bárhol munkát végez, és valami hivatásrendi (munkarendi) kamarának tagja, az természetesen itt is szavaz, tehát a munka révén második szavazata van.”

Teleki 1940. december 3-án a Képviselőházban (Alsóház) négy és fél órási beszédében ismertette kormányprogramját. A Felsőházban 1940. december 19-én próbált érvelni javaslata mellett, melyet a konzervatívok és a hagyományörző arisztokrácia erősen támadtak. A javaslat időzítése is szerencsétlen volt, a földreform, és a zsidó törvények időszakában ez nem látszott aktuálisnak és Teleki 1941. április 3-i öngyilkossága után abba is maradt.

Bíró Zoltán az 56. ülésen

A Felsőház 1941. december 19-i 56. ülésén az 1942. évi állami költségvetésről tárgyaltak. Bíró Zoltán helyeselte a pénzügyminiszter álláspontját, mi szerint a közösségi szükségletekhez szükséges pénzt inkább adók, mint kölcsönkötvények útján szerzi be. Intézkedést sürget a magas kamatok leszállítására, mert az akkori helyzetben egy kezdő ember nem tudott vállalkozáshoz fogni. A bürokráciáról így panaszkodott:

„Régóta hangoztatjuk már, hogy nem bírjuk az adminisztrációnak az a módját, hogy a legkisebb jelentőségű kérdésben is négy-öt minisztériummal, a Kereskedelmi Hivatallal, az árkormánybiztossal, meg az anyaghivatalokkal kell tárgyalnunk. Az eredmény, a következmény ilyenkor ugyanis az, hogy minden intézkedés elkészik.”

Hoepfner Guidó a 66. ülésen

A Felsőház 1942. július 14-i 66. ülésén az Országos Ügyvédi Gyám- és Nyugdíjintézet fedezeti alapjának növeléséről szóló törvénytervezetet tárgyalták. Az intézetet egy 1934. évi törvénycikk hozta létre, melybe az ügyvédi kamara tagjai évente köteles járulékot fizettek be. A befizetendő összeg 1934-ben 80 pengő, mely évente 10 pengővel növekszik. Az intézet az arra jogosultaknak rokkantsági-, öregségi-, özvegyi-, ill. árva-ellátást fizet. A most tárgyalt módosítás az intézet 260.000.-pengős állami támogatásáról szólt. Hoepfner szerint állami szinten ez csak rész megoldás:

„...ezeket én csak kezdő lépésnek tartom azon helyes irányban, melyet

a mai kor szelleme megkövetel: az általános öregségi biztosítás felé.

Hoepfner ezután áttért saját házuk tájára:

„Meg kell azonban említenem, hogy a mérnöki kar érdekképviseleti szerve, a Budapesti Mérnöki Kamara már 1934 óta foglalkozik egy felállítandó nyugdíjintézetének előmunkálataival. Az iparügyi miniszter úr elődeinek két tervezetét is bemutattak már, az egyiket 1935-ben, a másikat 1939-ben. Most egy harmadikat és véleményem szerint a legjobbat terjesztjük fel a felettes hatósághoz, az ipari miniszter úr ő nagyméltóságához bizalommal, remélve bölcsességétől, mindenkor tapasztalt cselekvő készségétől, hogy a mi nyugdíjintézetünket is minél hamarabb tető alá juttatja, és a mérnökség nyugdíjintézetét támogató törvényjavaslatot is mielőbb tárgyalni fogja a törvényhozás.”

Bíró Zoltán a 77. ülésen

A Felsőház 1942. december 15-i ülésén az 1943. évi állami költségvetésről szóló törvényjavaslatot tárgyalták, melyhez Bíró Zoltán mérnöki kamarai küldött többek között ezeket fűzte hozzá:

„...ebben a költségvetésben annak sokkal jelentékenyebb részét teszik ki a dologi kiadások és a beruházások, mint az előzőekben és csak természetes hogy ezt igen szívesen látja az a magyar műszaki tudás, amely közel tizenöt esztendőn át összekötött kézzel állt itt, látta, tudta, ismerte a feladatokat, de hiába mutatott rájuk, mert minden törekvése megakadt azon a két szón hogy: nincs pénz.”

„De aki végiggondolja azt, hogy milyen állapotban vettük át a visszakerült területeket és hogy micsoda műszaki feladatokat jelentett és jelent ma is ezeknek az ország vérkeringésébe, az ország gazdasági életébe való bekapcsolása, annak be kell látnia azt, hogy ezekre a beruházásokra feltétlenül szükség van, és ma van szükség rájuk.”

A Felsőház mostani, 1942. decemberi ülésének időpontjában a magyar hadsereg több mint fél éve már kint volt a keleti fronton, a Sztálingrádi csata befejezéséhez közeledett, a szovjetek már bekerítették a német csapatokat, a voronyezsi vereség előszelét a józanabb értelmiség már előre érezte, de úgy kellett tenni, mintha nem látná. Bíró Zoltán így érintette a témát:

„nincs olyan beruházásunk, amelyet ne kellene gondos tervezésnek és még egyéb műszaki előkészületeknek is megelőznie. Ha nem biztosítja a törvényhozás a kormány részére azokat az anyagi eszközöket, amelyek ezeknek a munkálatoknak elvégzéséhez szükségesek, a [II. világ-] háború megszűnésekor, a leszereléskor ugyanannak a veszedelemnek leszünk kitéve, amelynek ki voltunk téve 1918-ban, amikor Budapest utcáin vonult fel a »tömeg, hogy munkát és kenyeret követeljen, s mi nem fogjuk tudni megjelölni azt a helyet, ahová a legdrágább, a legnehezebben nélkülözhető értéket: az emberi munkát oda tudjuk állítani a nemzeti szolgálatába.»

Budapest ügyében Bíró Zoltán a következő mérnöki kamarai üzenetet közvetítette:

„A székesfőváros, életében ma a műszaki tennivalók jóval nagyobb szerepet játszanak, mint akármelyik más területe a közigazgatásnak. Mégis, minden erőlködésük ellenére sem sikerült keresztülvinni még eddig azt, hogy megszervezzék a harmadik alpolgármesteri állást és az összes műszaki teendőket egy műszakilag képzett egyénnek kezébe adják.»

Bíró Zoltán a műszaki felsőoktatás ügyében így emelt szót:

„A mi egyetlen műegyetemünknek, – amely európai hírű, amelyről büszkén mondhatjuk el, hogy a kiképzés dolgában minden ország hasonló intézményeivel verhetetlenül állja a versenyt, amelynek végzett növendékeit mindenütt igen nagyra becsülik – a berendezése ma már igen sok tekintetben inkább muzeális, mint gyakorlati értékű.»

Az akkori iparügyi miniszterhez (akkor 13 hónapon át Varga József) intézett szavai:

„Az iparügyi miniszter úrhoz is volna még egy kérés az egész magyar mérnökség nevében. Ezt már egyszer vagy kétszer elmondtam itt. Úgy tudom, hogy készen áll a kötelező mérnökkamarai tagság bevezetésére vonatkozó törvényjavaslat. Legyen kegyes a miniszter úr ezt a törvényhozás elé hozni, mert hiszen ma az a helyzet, hogy a 12.000 magyar mérnök közül alig egy harmadrész, 4000 tagja a kamarának. Méltóztassék megmondani, hogyan és mi módon lehet ilyen körülmények között egyrészt megfelelő ellenőrzést gyakorolni és a megfelelő fegyelmet fenntartani, más részből biztosítani a kamarának azt a súlyt, amelyre a köz érdekében nagy szüksége van.»

A világháború előrehaladtával a Felsőház működése jelképpé vált. Az utolsó 104. ülésére Szálasz Ferenc miniszterelnöksége idején 1944. november 8-án került sor, amikor az országgyűlés 1939-1944 évek közötti V. ülésszakát lezárták, de a VI. ülésszak összehívására már nem került sor.

Összegzőként Püski Levente: A magyar felsőház története című könyvét tudom idézni,

„a felsőház mérséklő szerepe csak korlátozottan érvényesült, a törvényhozók a döntő pillanatokban mindig visszariadtak attól, hogy nyílt és tartós konfliktusba keveredjenek a kormánnyal vagy a képviselőházzal [alsóházzal].»

Mérnöki kamarai törvény módosítása és kiegészítése

A német megszállás és nyilas diktatúra idején 1944. július 22-i keltezéssel vitéz Sztójay Döme m. kir. miniszterelnök kiadja az 1944. évi 2.750 M.E. számú rendeletét a mérnöki rendtartásról szóló 1923. XVII. törvénycikk módosításáról és kiegészítéséről. Az időpont háttéréről annyit, hogy Magyarország 1944. március 19-i német megszállása óta a szövetséges légierő bombázásainak állandó célpontja az ország, a július 22-én pedig jelentik, hogy a magyar hadsereg visszavonult a Kárpátokig.

1944. augusztus 20-i keltezéssel Dr. Szász Lajos m. kir. iparügyi miniszter kiadja 1944. évi 39.800 lp. M. számú rendeletét az előbb említett 2.750 M.E. számú rendelet végrehajtásáról. Az időpont háttéréről annyit, hogy a szovjet csapatok Románia területére léptek és Románia átáll a háborúban később győztes szövetségesek oldalára.

Miről is szóltak ezek az idő után érkezett rendelkezések? Közgyűlés helyett bevezették „képviselési közgyűlés” fogalmát, melyet ma úgy hívunk, küldöttgyűlés. Részletezték a választási szabályokat. A tagdíjat kiegészítették egy „kamarai járulékkal”, melynek 20%-ából segélyalapot kellett képezni özvegyek és árvák segélyezésére. Természetesen foglalkoztak a zsidó származású tagok adminisztratív ügyeivel. További részletezésre nem érdemesek ezek témák, mert a háború azok végrehajtását elsodorta.

Adatok forrása: Magyar Országgyűlési Almanach 1927-1932
Teleki Pál: Válogatott politikai írások és beszédek (Osiris Kiadó 2000)

Felelős kiadó:
HAJDÚ-BIHAR MEGYEI MÉRNÖKI KAMARA
Dr. Liska András
elnök

MAGYAR MÉRNÖKI
KAMARA

BAUVIV Kft.

